

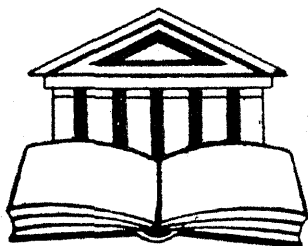
Arbeng

7/8

IX AASTARÄIK

1 9 3 5

Nõudke

*Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A-si
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O-ü.
Sindi Tekstiilvabrikute Üh.
O-ü. Eesti Niidivabriku*

kaupu.

Puuvillased-

Villased-

Süüdi-

riided

lõngad

niit

Suurmüügi keskkohht:

$\frac{A}{S}$ Kreenbalt, Tallinn.

*Väikemüük kõigis paremais riide- ja segakauplustes
linnas ja maal.*

ARENG

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

№ 7/8 20. DETSEMBER 1935.

III (IX) AASTAKÄIK

RÕÕMSAID JÕULUPÜHI JA ÕNNELIKKU UUT AASTAT
„ARENGU“ LUGEJAILE, VABAHARIDUSTÖÖ TEGELASILE
JA HARIDUSLIKKUDE ORGANISATSIOONIDE LIIKMEILE SOOVIVAD

EESTI HARIDUSLIIDU JUHATUS

JA

„ARENGU“ TOIMETUS

Jõulupuu.

V. Orav.

Käes on jõulud, ammuoodatud rahupühad. Noored ja vanad vaatavad ringi, kust leida ilusaim kuusk jõulupühaks. Tuuakse puu metsast koju, ehitakse iluküünalde, klaaspärlite ja teiste ehteasjadega. Nii kordub aastast aastasse igivana komme, ilma et keegi palju juurdleks küsimuse kallal, kust on pärit see ilus traditsioon.

Protestantlik maailm püüab siduda jõulupuu nime ja tarvitamist oma usuisa Martin Lutheriga (M. I. Eisen, Eesti uuem mütoloogia, lk. 137–140). Luulelise hingega usuteadlane dr. M. Luther, tülles kord öiselt matkalt, oli masendatud helen-davast tähtistaevast, kust miljoneid särasilmil saatis teda koduläveni. Koju jõudes ruttas Luther lähedasse metsatukka, raius sealt väikese kuuse, tõi koju ja riputas selle otsa põlevad küünlad. Siis kutsus ta enda juurde oma lapsed ja seletas neile,

et need küünlad on samases vahekorras taevatähtedega, nagu viimased kõige kõrgema taeva ja maa valguse allikaga — jumalusega. Selle legendi kohaselt on ka keegi hilisem saksa kunstnik maalinud Lutherit ühes perekonnaga jõulupuu ümber.

Kuid jõulude ja jõulupuu traditsioon on Lutherist palju vanem (M. I. Eisen, E. u. müt., lk. 138). Muinasajast põlvnevat jutuke pajatab järgmist. Kord kuulis keegi metsnik koputamist uksele. Avades ust nägi ta kaltsudes last enda ees. Ta kutsus lapse tuppa ja andis temale süüa. Metsniku poeg loovutas oma voodi võõrale lapsele puhkamiseks. Järgmisel hommikul ütles laps jumalaga jättes: „Teie olite mulle nii head . . . ma ei unusta teie heategu!“ Ta murdis kuuse otsast ühe oksa, pistis maasse ja ennäe — oks hakkas kasvama. Kasvas ilus puu. Võõras laps ütles: „Iga aasta see puu toogu teile kingitusi mälestuseks sellest, kellele andsite toitu ja ulualust!“ See oli jõululapsuke.

Teine lugu viib meid tagasi germaanlaste apostli Bonifatiuse juurde († 754 a. p. Kr.). Kui ta kord tuli Põhjamaadele, kus druiidid (preestrid) austasid pühi tammi, siis seletas tema, et tammed tähendavat kaduvikku, kuna õige jumal on igavene. Oma väite tõenduseks võtnud ta kirve ja raiunud maha püha tamme, mis õudse mürinaga kokku varisenud. Tamme asemel seisnud tore kuusk. Misjonär tähendanud: „Nüüdsest peale olgu see teie püha puu. Ta on igiroheline, mis tähendab igavikku.“

Kuuse tarvitamine jõulupuuna on seletatav tema rohelise katte pärast, kuna teised puud talvel seisavad raagudes. Koonusetaoliselt tõusevad kuuse oksad nagu kirikutorn taeva poole, kuna tammedel ja jalakail oskad sünnitavad laia krooni.

Puude austamine oli aga tuntud veel enne Kristust. Egiptlastel oli kümme liiki pühi puid, neist tähtsamad — papüürus ja datlipalm. Kuna Itaalias muiste ei kasvanud palme, siis roomlased austasid mändi.

Kristus ise on „elupuu“. Kristlased laenasid juutidelt valgustatud puu, seitsmeharulise küünlajala järele, mis tuletab meelde harulist puud.

Jõulupühade daatumgi ei ole kristliku päritoluga (M. I. Eisen, E. u. müt., lk. 137). Ammu enne Kristuse sündimist pühitseti talvist pööripäeva, mis on 2—3 päeva enne 25. detsembrit, enne esimest jõulupüha. Siis on päev kõige lühem ja hakkab kasvama, nii et sünnib uus aasta. Ka juutide vanas kalendris langeb 24. detsembrile Aadama ja Eeva mälestuspäev. Piibellikude esimeste inimeste sünnipäevaga (ka päikese uue sünniga) sobib ühte ka Selle sünnipäev, kes sai — ristiusu õpetuse järele — inimessoo Lunastajaks. Lapsukese Jeesuse sünnipäev on kõigi laste suurim rõõmupäev, sest siis säravad küünlad jõululapsukese auks kuuskedel ja jagatakse kingitusi omaste vahel.

E. Vender — 10 aastat E. Haridusliidu sekretäriks.

1. dets. k. a. möödus 10 aastat päevast, mil Evald Vender astus Eesti Haridusliidu teenistusse büroojuhatajana (praeguse nimetusega peasekretär). Meil on põhjust sel puhul heita põgusat pilku Ev. Venderi tegevusele Eesti Haridusliidus.

Eesti Haridusliidu asutamisel — 1924. aasta sügisel — ja liidu tegevuse algaastatel oli liidu büroo tegelikuks juhatajaks liidu asutajaid ja tuntud haridustegelasi Jüri Annusson. Tema lahkumisel Eestist kutsuti juba liidu esimese tegevusaasta lõpul liidu büroojuhatajaks Ev. Vender. Valik ei langedud Ev. Venderile sugugi juhuslikult. Büroojuhatajaks vajati isikut, kes ei tunneks mitte üksi kantseleilist asjaajamist, vaid kes on ise kaasa töötanud meie maaseltsides, tunneks seltside rõõme ja muresid, mitmesuguseid tegevusharusid ja kel peale kõige muu oleks kogemusi ka üleriikliku ulatusega keskasutuse töös.

Ev. Vender oli juba E. Haridusliidu teenistusse astudes tuttav kõige eelpool loetletuga. Kuigi alles 24 aastane, oli ta juba täie energiaga kaasa töötanud oma kodukoha Vaivara Karskusselts „Külvajas“. Virumaa ja üldse Põhja-Eesti seltskondlikus tegevuses tunneme Vaivarat edasijõudnud, eeskujuliku kohana. Siin kirjutas maalavadel väga läbilõõnud näidendeid ja juhatas nende lavastamist Kr. Ruttoff, kes veel praegugi jagab Vaivara seltsielu rõõme ja muresid. Vaivaras ei tohtinud kibedaimal heinaajalgi ükski tegelane jääda hiljaks harjutusele! Selletõttu ei täitunud Vaivara suure, avara ja nägusa rahvamaja saal pidude ajal ainult oma ümbruse rahvast, vaid isegi kaugema ümbruse elanikud võisid Vaivara laval sageli näha paremat mängu kui oma kodukohas.

Varustatult Vaivara Karskusselts

E. Vender.

„Külvaja“ aktiivliikme, juhatuse esimehe ja näitejuhi töö kogemustega, astus Ev. Vender Eesti Karskusliidu teenistusse abisekretärina, minnes üle mõne kuu pärast noorema instruktori ja hiljem karskus-haridusinstruktori kohale. Nüüd tuli tal sageli sõita ringi maal, külastada mitmesuguseid seltse ja koole ja esineda loengutega. Tegevus E. Karskusliidu juures võimaldas Ev. Venderil tutvuda suure hulga maaseltside tegevusega, õppida tundma mitmesuguseid olukordi ja saada pilti meie seltskondlikust vabaharidustööst üleriiklikus ulatuses. Tuleb meeles pidada ka seika, et Eesti Karskusliit oli enne

E. Haridusliidu tegevuse algust mitmekordselt ulatuslikum ja võimsam asutus kui praegu. Nii omandas Ev. Vender kogemusi ka üleriikliku ulatusega keskorganisatsiooni töös.

E. Haridusliidu tegevus oli algaastatel veel väike, kuid raske. Töötati S. Kloostri tänaval Tallinna Rahvaülikooli „allüürnikuna“. Liidu asutajaid ja vaimseid juhte Jüri Annusson lahkus peagi, asudes elama võõrsile. Kogu liidu töö juhtimine, korraldamine ja väljaarendamine jäi Evald Venderi ülesandeks.

Keegi ei saaks väita, nagu Ev. Vender ei oleks saanud hakama nende raskete ja vastutusriikaste ülesannetega.

Eelkõige oli tarvis kindlustada liidu majanduslik olukord. Uus liit ei tohtinud ju kohutada oma värskeid liikmeid, meie niigi vaeseid maaseltse, kõrgete liikmemaksudega. Raha tegevuse arendamiseks tuli hankida mujalt. Toetused vabaharidustööle on aga alati olnud väga piskud ja visad tulema.

Ja nii tuligi kasutada kõiki teisi võimalusi liidu majandusliku olukorra kindlustamiseks: korraldati loteriisid, korjandusi, asutada ärilisel alusel seisev teatritarvete ladu, j. m. — Liidu tegevus on üha laienenud ja kasvanud; tegevust ei ole tarvitsetud pidurdada isegi majandusliku kriisi aastail; ka tänavu, mil riiklik toetus on tervelt 1200 kr. vähem mineva-aastasest, näitab liidu töö aina tõusutendentsi.

E. Haridusliidu sisuline tegevus on samuti arenenud hoogsalt ja haaranud kõiki seltskondliku vabaharidustöö alasid. Märkiksime vaid maakondlikke hariduspäevi liidu tegevuse algaastail, liidu kaasabi rahvamajade projektide väljatöötamisel, näitelavade sisustamisel ja maalavadele rahaliste toetuste hankimisel, hää näitekirjanduse suurendamist heade näidendite kirjastamise näol; valguspiltide ja õpiringi raamatute laenukogu asutamist, loengute ja kursuste korraldamist maal, õpiringide töö väljakujundamist jne.

Liidu tegevuse tõttu on saabunud mitmeid paremusi ka meie rohkearvulisele seltside perele.

Kümme aastat ei ole eriti pikk aeg isiklikuski, veel vähem organisatsiooni elus. Kuid kui need aastad tähendavad lakkamatut heitlemist asutamisaajajärgu raskustega, teede rajamist põlismetsa, vaikvete elustamist — kui need aastad kõigi raskuste kiuste on märgitud hulga suurte saavutustega ning võitudega, siis on nende erikaal mitmekordselt suurem tavalisest tööst tavalises väljakujunenud ja kindlale eelarvele toetavas asutuses. See põhjustab meie peatumise kõnesoleval tähtpäeval, kohustab meid suruma kätt väsimatul ja optimistlikul töömehel ja õigustab meid soovima niihästi Eesti Haridusliidu kui kogu meie vabaharidustöö huvides Ev. Venderile jätkuvat tööindu ja energiat edaspidises töös.

Deklamatsiooniõpetusest õpiringides.

„Areugule“ kirjutanud

Eero Salola.

1. Kas sobib deklamatsiooniharrastus õpiringitöösse?

Õpiringitöö on viimaste aastate keskes esilekerkinud uus tööviis haridustöö laiadel ja vaheldusriikastel vainutel. See töö näeb oma eesmärgi vaimuvalguse viimises rahva laiematesse kihtidesse, selle sügavamaisse ridadesse.

Seepärast on õpiringitöö kava koostatud selliseist aineist, mis oma raskeltajutavuselt ei seisa väljaspool laiade hulkade käsitus- ja omandamispiire, mil aga on ometi arendav ja vaimurikastav väärtus. Õpiringitöö ülesannetesse kuulub kõigepealt laiade hulka-de vaimuelu hingestamine ja õilista-

mine, tõestada vana lause „inimene ei ela üksipäinis leivast“. Selle vaimsete tarvete rahuldamise kõrval aga tuleb võimalust mööda pidada silmas rahva majanduslikke pingutusi, julgustada ja ehk vähe aidata kaasagi sellekohaste teadmiste jagamise kaudu. Mida õpiringis on mingil ajal sobivam õppida, on raske kogu ulatuses ühe käeliigutusega otsustada. Minu ülesandeks ei ole selle küsimuse otsustamine. Minu eesmärgiks on selgitada, millised võimalused on vihjatud põhimõtete alusel *ülulugemise* ehk *deklamatsiooni* õpetamiseks, õppimiseks ja harrastamiseks õpiringides.

Deklamatsiooniharrastus on peaauglikult mõnede viimaste aastakümnete arenemise tulemus. Veel kakskümmend aastat tagasi oli see tunduval määral rippuv teatrikunstist. Tegelikke deklamaatoreid üldse ei olnudki. Deklameerimine oli näitlejate ülesandeks. Ja kuna samadel aegadel teatrikunst oli tugevasti läbi põimitud paatoosist, oli loomulik, et ka deklamatsiooni käsitati pateetilise ülesandena.

Viimase viieteistkümne aasta jooksul on arusaamine deklamatsioonist suuresti muutunud. Kõigepealt on deklamatsioonikunst pääsnud iseseisvaks, teatri hooldamisest vabaks kunstiks. Ka on selle olemus põhjalikult muutunud. Tarvitatakse muidugi ka nüüd veel pidulikku, pateetilist deklamatsiooni, kuid ennekõike on deklamatsioon kulgemas suure lihtsuse, loomulikkuse ja vahendituse teed. See vajutab pitseri niihästi analüütilisele kui tehnilisele poolele. Julgen väita, et deklamatsioon „vana“ kooli käsituse piires ei oleks üldse olnud õpitav laiades hulkades. Nüüd aga on see ala tulnud nii lähedale elavale, tõelisele inimesele, niihästi ülesande mõistmise, analüüsi kui kogu tehnika suhtes, et deklamatsiooniharrastus ei ole nüüd enam ainult sobiv, vaid laiadele hulkadele isegi eriti tähtis harrastusaine.

Olgu kohe alguses siiski tõmmatud

Eero Salola.

mõned piirid. Deklamatsioon *kunstina* on muidugi samuti nagu iga muugi kunstiharu väljaspool laiade hulkade käeulatust. Kuid samad hulgad võivad ometi küpsest deklamatsioonikunstist rikastuda vahest ehk enam kui mistahest teisest kunstist. Ja samal ajal deklamatsiooniharrastus, mis ei sea endale eesmärgiks kunstiküpsust, on võimeline nii suures määras rikastama vaimset selle harrastajat, mispärast deklamatsioon on eriliselt soovitatav õpiringi õppeainena. Järgneva mõned seda väidet tõestavad viited:

1. Suulise esinemisoscuse (tarvitagem seda nimetust deklamatsiooni asemel) harrastus sunnib pöörma tähelepanu hääleseadmisele. Näiteks on *hin-*

gamisoskus vältimatu kõigile, vaatamata sellele, kas tegelikult harrastatakse deklamatsiooni või ei. Juba tervis nõuab seda. Hääleseadmine on oma koguulatuses küll lai ja raskegi küsimus, kuid igasuguse suulise esinemis- oskuse harrastaja on sunnitud pöörma tähelepanu sellele tähtsale küsimusele.

2. Suulise esinemis- oskuse harrastamine sunnib pöörma tähelepanu võimalikkudele kõne- ja hääldamisvigadele. Kaaslased võivad üksteise esinemisi kuulates kindlasti anda palju äratavat nõu. Tuletatagu meelde, kui paljudes tsiviilametis on hea suuline esinemis- oskus otsene paratamatus, võib-olla isegi otsene majandusliku toimetuleku põhieeldus.

3. Lugeses kuuldavalt kirjanduse ja luule tooteid kuuleme emakeelt kauneimas vormis. Sellest areneb meie keelevaist. See on tähtis eriti neis maanurgis, kus kõneldakse murret. Kodumurret ei tarvitse kellelgi häbenedes unustada, kuid igale vaimselt kõrgemale areneda püüdjale on tarvis õppida tundma ja mõistma ka ilusat kirja- keelt selle puhtama kujus. Kirjakeele viljelemises on deklamatsiooni-õpiringidel suur ja tähtis ülesanne.

4. Deklamatsiooniharrastus äratav tajuma luule- ja kirjanduse maailma ilu. Deklamatsioon on nagu võti nende maailmade avamiseks. Kehvemgi esitus, mida mõistmise tahtest pingulolevad kaaslased kuulavad, võib äratada mõnest uuest küljest nägema esitatud luuletuse vormi või sisu. Suulise esituse kaudu õpimine paremini mõistma kirjandust ning luulet ja leiame neist rikkaimal määral toitu meie vaimsele elule; samal ajal teritub tugevasti meie kirjanduslik maitse.

Nimelt just viimatinimetatud ülesanne, luule ja kirjanduse mõistmise avardamine, ongi kõige olulisem osa suulise esinemis- oskuse harrastamise rahvahariduslikus tähenduses.

Suulise esinemis- oskuse piiridesse kuulub loomulikult ka näitlemisharras-

tus ja kõneoskus. Esimene neist juurdub küll osaliselt muuski kui suulises esinemis- oskuses. Seepärast jäägu see käesoleval korral meie tähelepanust väljaspoole, märgime ainult, et asjaarmatuslikul näitlemisharrastusel on olnud juba vanast ajast — näiteks Soomes — mõõtmatu rahvahariduslik tähtsus — põhjustel, mis nõuaksid erikäsitlemist. Kõneoskus liitub vahest ehk lähemalt praegu kõnesolevasse ainesse, kuna see on samuti puhtakujuline suuline esinemis- oskus ja on väga lähedane õpiringitööle. Kuid deklamatsioonist erineb see selle kaudu, et esineja, kõneleja loob ise selle, mis ta ütleb, seega hoolitseb siis niihästi selle eest, *mida* öelda kui ka selle eest, *kuidas* öelda. Deklamee- rija suur õnn seisab selles, et tema ülesanne piirdub ainult viimatinimetatuga, kuna esimese eest hoolitsevad kirjanikud ja luuletajad.

Suulise esinemis- oskuse tähendus süveneb, kui selle harrastajad liituvad kas või õige väikesekski rühmaks. Harrastuskaaslaste poolt teineteisele antav vähenõudlikumgi tugi võib olla arvatult suure tähtsusega.

Deklamatsiooni, ilulugemise, suulise esinemis- oskuse harrastamine on seepärast eriti sobiv õpiringitöös. See on äärmiselt tähtis ala rahvaharidusetöös.

2. Kuidas korraldada deklamatsiooniõpetust õpiringitöös?

Aastail 1930—1931 võtsid Soome õpingid kõigile õpingidele ühiseks õppeaineks emakeele kirjaliku ja suulise esinemis- oskuse. Järelikult oli küsimuses siis sama, mille sobitamisest õpiringitöösse on jutt käesoleval korral. Seega on põhjust lühidalt jutustada sellest, kuidas oli korraldatud suulise esinemis- oskuse harjutamine neis õpingides. Õpingides võeti tarvitusele sellekohaselt ja selleks otstarbeks koostatud õpiraamat (Alli Mustonen—Eero Salola „Emakeele raamat“). Õpiraamatu suulist esinemis- oskust käsitlev osa, mille koostus allakirjutanu,

sisaldas tähendatud oskuse põhikursuse. Õpingid tutvusid aasta jooksul selle kursuse põhinõuetega ja täitsid õpiraamatus antud harjutusülesandeid. Selle kõrval aga iga õpinglane vastavas järjekorras esitas iseseisvalt kätteõpitud deklamatsiooniharjutuse või koostatud kõne. Iga sellise esinemise järel oli õpinglaste vaheline vestlus ja arvustus esinemisest. Oli eriti soovitatud pöördä igal esinemisel tähelepanu eestkäit neile esinemiskülgedele, milliseid käsiteldi samaaegselt õpingis põhikursuse üldise ülesandena. Praktilisi harjutustöid andsid õpinglasile ka kohalikud väikesed peod, muuseas ka õpingi omad avalikud peod. Kuid ülesande laad on nõudnud, et harjutustööd juhiks keegi, kes asja pisutki tunneb. Paljudel juhtudel on olnud väga raske saada asjatundvat juhti, kuigi õpingidel on enamasti olnud õnn saada omale juhatajaiks koolide õpetajaid. Ühelgi tingimusel ei tule aga loota, et ükski kohalik jõud ilma vastava valmistuseta võiks tõhusalt juhtida kõnesoleva aine õppimist. Seepärast oli eriti just kõnesoleva aine seisukohast tähtis, et juba eelmisel suvel kutsuti õpingide juhid vastavaile kursusele, kus neile anti juhatus ja nõu, kuidas tööd juba algusest arendada õigetel alustel ja suunas. Sellele lisaks jätkati niihästi õpinglaste kui ka nende juhtide instrueerimist raadio kaudu korraldatud kursuse abil. Aine

laadi seisukohalt on viljakas, kui õpinglased õppimisaja kestes saaksid kuulda head ja lihtsat deklamatsiooni. Pateetiline, pidulik, kõrgelennuline deklamatsioonikava võib hirmutada argu harrastajaid: see on võõras ja veider, ei see ole meie tarvis, ei meil maksa sellist üritadagi. Raadio pakub selleski suhtes suurimaid abistamisvõimalusi. On ju raske deklamatsioonikunstnikke panna liikuma maal nii laias piirkonnas, kui seda nõuaks õpingitöö.

Praktilist abi mõnesugusel määral võib deklamatsiooniõppimisel anda ka veel teisiti. Nimelt võivad ses suhtes tulla küsimusse õpiraamatud, mis sisaldavad üksikasjalikke deklamatsioonieritlusi vastavaist deklamatsiooniks sobivaist paladest. Sellised eritlused ei tarvitse olla nooditaolised kavad, mille najal tuleks sooritada deklamatsiooniülesanne. Need on pigemini näited sellest, kuidas läheneda luuletusele selleks, et teda mõista. Need moodustaksid loogilise sarja viiteid luule vormi ja sisu tajumise hõlbustamiseks.

Toimetuse järeilmärkus: Käesoleva kirjutuse autor, soome pedagoog ja deklamatsioonikunstnik *E. Salola* on avaldanud lahkete nõusolekut saata meile kirjutusi deklamatsioonõpetuse tehnilisest rakendusest õpingides, millised avaldame „Aregus“ uuel aastal.

Kuidas töötasid võistlevad õpingid.

Eesti Haridusliidu poolt 1934/35. tegevusaastal korraldatud õpingidevahelisel töövõistlusel võeti arvesse võistluseks registreerunud õpingide tegevus 1. detsembrist 1934.—31. märtsini 1935. a. Töövõistluseks registreerus 61 õpingi, milliseist töövõistluse aruanded saatis 41 õpingi, seega 67% ülesandnuist.

Enamik töövõistlusest tegelikult osa-

võtnud õpingest täitsid võistlustingimused korralikult ja nende tegevuses nähtub positiivseid saavutusi — õpingtegevuse järjekindlamaks, mitmekesisemaks ja tulemusrikkamaks muutmist, mistõttu töövõistlust tuleb pidada korraläinuks.

Töövõistluse aruannete läbitöötamise järgi E. Haridusliidu õppetöötoimkond žüriina otsustas määrata eri-

auhinnad kõigile edukalt töötanud õpiringele; peale selle ergutusauhinnad reale õpiringele ja kõigile auhinnatud õpiringide juhatajaile.

Auhindamisel on võetud arvesse üldjoontes järgmised alused.

I auhinnad on määratud neile õpiringele, mis on täitnud korralikult kõik võistlustingimused, kus on töökorralduses märgata rohkesti omaalgatusi ning meetodilist kui ka sisulist mitmekesisust ning õpiringi töö tulemusena on õpiringlaste üldine tase arenenud ja tööülesannete täitmises huvideküllane. Samuti on neis õpiringes märgata silmapaistvaid õpiringi saavutusi ümbruskonna üldise hariduselu kujundamises.

II auhinnad on määratud neile õpiringele, mille tegevuses samuti on häid saavutusi, töö huvitavust ja mitmekesisust, kuid kus ringi liikmete vaheline tööjaotus ja üldine ringi töökorraldus pole veel teostatud kõigiti eeskujulikult.

III auhinnad on määratud neile õpiringele, kus on tegevuses olnud ka häid saavutusi, kuid kus esineb mõningaid puudusi ja soovida jätmisi töövõistluse tingimuste täitmisel ning õpiringlaste osavõtt õpiringtööst ei ole küllaldasel määral ühtlane ja teadlik.

Ergutusauhinnad on määratud kõigile neile ülejäänud võistelnud õpiringele, mille tegevuses on positiivseid saavutusi, kuid mitmesugustel asjaoludel ei ole saadud ringide tegevust kõigiti viljakalt arendada ja kus ka võistlustingimuste täitmisel esineb mõningaid puudusi. Tihti on neil juhtumel õpiringiline töö kohapeal veel uudne ja puuduvad igakülgsemad kogemused; ka esinevad nende õpiringide juures tihti takistava asjaoluna mitmesugused ümbruskonna halvavad mõjud.

Auhindamata on jäetud need võistelnud õpiringid, mis ei ole täitnud töövõistluse tingimusi või mille tegevuses esineb veel suuremaid puudusi.

Auhinnad määrati 29 võistlusest osavõtnud õpiringile järgmiselt:

I auhind:

1. *Varja* noorsookasvatusselts „Koidu“ õpiring „Aren“ — Virumaal.
2. Lääne-Mõisaküla Haridusseltsi õpiring — Läänemaal.
3. Russalu seltskondlik-ühing „Aren“ õpiring — Harjumaal.

Põllumajanduslikke aineid käsitletud õpiringest.

4. Vodja Raamatukoguseltsi õpiring — Järvemaal.

II auhind:

1. Järvakandi Haridusseltsi õpiring „Valgus“ — Harjumaal.
2. Kullamaa Haridusseltsi õpiring — Läänemaal.
3. Kõrgesaare haridusselts „Edu“ õpiring „Jõud“ — Läänemaal.
4. Ü.E.N.Ü. Kõpu osakonna kirjanduse õpiring — Läänemaal.
5. Pühajärve Raamatukoguseltsi õpiring — Tartumaal.
6. Ü.E.N.Ü. Põlli osakonna õpiring — Harjumaal.
7. Tõdva-Kõnnu Põllupidajate-ühingu õpiring — Virumaal.

Põllumajanduslikke aineid käsitletud õpiringest:

8. Kasaritsa Haridusseltsi noorteosakonna õpiring — Võrumaal.
9. Koloveri-Kalju haridusselts „Edu“ maatulunduse õpiring — Läänemaal.

Noorte õpiringest:

10. Haimre algkooli vilistlasrühma õpiring — Läänemaal.
11. Pamma algkooli N.P.R. vilistlaste õpiring — Saaremaal.
12. Silla algk. Noorte-Ringi õpiring — Läänemaal.

III auhind:

1. Adiste maatulundusklubi õpiring — Võrumaal.

2. Anna Haridus- ja Muusikaseltsi õpiring „Läide“ — Järvamaal.

3. Valguta seltskondlik-ühing „Aren-
gu“ kõneoskuse õpiring — Tartumaal.

4. Ü.E.N.Ü. Vägeva osakonna õpi-
ring — Järvamaal.

Põllumajanduslikest õpi-
ringest:

5. Lõopõllu maanoorteringi õpiring
— Saaremaal.

Ergutusauhinnad:

1. Harku Haridusseltsi õpiring —
Harjumaal.

2. Kavandi algkooli noortering
„Edu“ kõneoskus õpiring — Saaremaal.

3. Kavandi algk. noortering „Edu“
esperanto õpiring — Saaremaal.

4. Kodila Haridusseltsi õpiring —
Harjumaal.

5. Käravete Raamatukoguseltsi õpi-
ring — Järvamaal.

6. Leevre üldhariduslik õpiring —
Läänemaal.

7. Selliste Põllumajandusklubi õpi-
ring — Pärnumaal.

8. Kabli 6-kl. algkooli õpiring „Tu-
levik“ — Pärnumaal.

Auhinnad õpiringide
juhatajaile:

- 1) A. Kelder — Lääne-Mõisaküla,
- 2) V. Nurk — Varja, 3) Ev. Normak
— Varja, 4) M. Puhm — Russalu,
- 5) L. Altdorf — Vodja, 6) K. Kärp —
Tõdva-Kõnnu, 7) A. Rõõm — Põlli,
- 8) S. Neuman — Pühajärve, 9) A. Jaa-
nus — Järvakandi, 10) J. Lahe —
Kõpu, 11) A. Samet — Kullamaa,
- 12) A. Jurjev — Kõrgesaare, 13) A.
Tuvikene — Kasaritsa, 14) R. Kran-
feldt — Kolovere, 15) H. Kipper —
Pamma, 16) J. Kurepalu — Haimre,
- 17) J. Uustalu — Silla, 18) A. Ivask
— Adiste, 19) H. Talpsepp — Anna,
- 20) L. Karu — Valguta, 21) Rud. Pirn

— Vägeva, 22) P. Mägi — Lõopõllu,
23) A. Hammer — Harku, 24) O. Kalm
— Kavandi, 25) J. Kruus — Kodila,
26) O. Antov — Käravete, 27) Meida
Verbak — Leevre, 28) Aug. Murd —
Seliste, 29) J. Mäesalu — Kabli, 30) N.
Aleksandrova — Maasi, 31) Th. Taal-
man — Neeme, 32) J. Unt — Üle-
nurme, 33) A. Kessler — Vaivara.

Auhindadeks on määratud peasja-
likult kirjandust, kogusummas Kr.
550,— väärtuses.

Peale E. Haridusliidult antavate
auhindade on töövõistluse auhindadeks
määratud toetusi järgmiste asutuste ja
isikute poolt:

1. *Hariduse- ja sotsiaalministeerium* — kirjandust Kr. 80,— väärtuses.

2. *Tallinna Eesti Kirjandus Ühisus*
— kirjandust Kr. 81,25 väärtuses.

3. *Põllutööministeerium* — põlluma-
janduslikku kirjandust Kr. 75,50 vää-
rtuses.

4. *K. K/Ü. „Töökool“* — kirjandust
Kr. 20,— väärtuses.

5. *Saaremaa ajutine maavalitsus* —
Saaremaa parimale õpiringile Kr. 30.

6. *Viru ajutine maavalitsus* —
Virumaa parimale õpiringile Kr. 20,—.

7. *Võru ajutine maavalitsus* —
Võrumaa parimale õpiringile Kr. 10,—.

8. *O/Ü. „Vaba Maa“* — 1) Üks aas-
takäik ajalehte „Maa Hääl“, Kr. 6,—.
2) Üks aastakäik ajakirja „Perekonna-
leht“ Kr. 3,—.

9. *Eesti Esperantoliit* — üks aas-
takäik „Infooj“ Kr. 2,—.

10. E. Haridusliidu õppetöö-toim-
konna esimees *Jaan Rummo* — igale
esimese auhinna saanud õpiringile
1 eks. raamatut „Kõneoskus“, 4 eks.
à 2,40 = Kr. 9,60.

11. Haridusliidu peasekretär *Ev.
Vender* — 3 laual hoitavat eesti rahvus-
lippu, 2 lippu à kr. 4, 1 à kr. 3 =
Kr. 11,—.

12. Haridusliidu hariduskonsulent

Neeme Ruus — aastakäik „Arenɡ'ut“
Velise noorte õpiringile Läänemaal
Kr. 2,—.

Õpiringi tõstab esikohale asjaolu, et
sellesse koondunud kohalikud noored,
enamuses algkooli haridusega (ainult

Andmed 1934/35. a. õpiringide vahelisest töövõitlusest ja selle tulemusist maakondade järele.

M a a k o n d	Õpiringi- de üldarv tegevus- aastal	Töövõist- luseks re- gistreeri- tud õpi- ringe	o/o õpi- ringide üldarvust	Võistlus- aruanded saatnud õpiringi- de arv	o/o	Auh. õpir. arv.	Parim õiring maakonnas
1. Saaremaa . .	40	14	35 ^o / _o	7	50 ^o / _o	4	Pamma
2. Harjumaa . .	36	14	39 ^o / _o	10	71 ^o / _o	5	Russalu
3. Läänemaa . .	30	10	33 ^o / _o	9	90 ^o / _o	8	Lääne-Mõisak.
4. Tartumaa . .	22	5	22 ^o / _o	3	60 ^o / _o	2	Pühajärve
5. Virumaa . .	28	5	23 ^o / _o	3	60 ^o / _o	2	Varja.
6. Pärnumaa . .	19	4	21 ^o / _o	2	50 ^o / _o	2	Seliste
7. Võrumaa . .	14	4	28 ^o / _o	3	75 ^o / _o	2	Kasaritsa
8. Järvamaa . .	23	4	17 ^o / _o	4	100 ^o / _o	3	Vodja
9. Valgamaa . .	4	1	25 ^o / _o	—	—	—	—

13. Haridusliidu hariduskonsulent
Karl Laane — Ed. Vilde pilt Adiste
õpiringile Võrumaa Kr. 1,50.

Iseloomustusi auhinnatud õpingidest.

(Auhindamise motive.)

Varja noorsookasvatusselts „Koidu“
õpiring „Arenɡ“.

I auhind. — Töövõistlusel Virumaa
parimaks osutunud õpingina oman-
das Viru ajutise maavalitsuse eriau-
hinna — 20 krooni väärtuses kirjan-
dust. Ringi üldiseks ja õpingutejuhiks
koolijuhataja V. Nurk, ringijuhatajaks
Ev. Normak. Õpiringis käsitleti selts-
kondlikku kasvatust ja üldküsimusi.
Õpingilasi 20, enamikus algkooli hari-
dusega noored, keskmine vanus 20 a.
Liikmete koosseis võistlustöö kestel
täiesti pidev, osavõtt töökoosolekuist
järjekindel (100%). Võistlustöö vältel
peetud 11 töökoosolekut, mille kohta
aruanded saadatud korralikult; peetud
järjekindlat, ülevaatlikku päevikut.
Õpingil omavaheline ajakiri.

3 on jatkanud pärast algkoolilõpeta-
mist õppimist kutse- ja täiendusk.) on
rakendunud õpingitöösse elava huvi
ja töötahtega, avaldades seejuures roh-
kesti algatusvõimet, — olukord, mis on
õpingilise töö üheks suuremaks ees-
märgiks. Varja õpiringi töös ilmnes
rohkesti vajalist töömeeleolu ja oma-
vahelist sobivust. Õpiring oma käsit-
lusainete ja -küsimuste valikul on
püüdnud arvestada kohalikke kultuuri-
vajadusi, mille selgitamisele ja lahen-
damisele rakendatud huvi ja aktiivsu-
sega.

Õpingijuhataja oma hinnang:

„Et käesoleval aastal õpiring tegut-
seb teist aastat ja läinud aastal kõneos-
kuse kava sai võetud läbi, siis oli täna-
vune töö täiesti produktiivne, väljaas-
tumised julged ja asjalikud. Osavõtt
õpinglaste poolt korralik, sõnavõtt
elav, vabade teemade valik mitmeke-
sine ja huvitav-asjalik. Töös on täiesti
märgata edu, niisama ka huvi asja
vastu, mida tõestab korralik kooskäi-
mine.“

Samasuguseid muljeid on saanud

ka E. Haridusliidu konsulendid õpiringi konsulteerimisilt.

Lääne-Mõisaküla Haridusseltsi õpiring.

I a u h i n d.

Õpiringijuhatajaks koolijuhataja A. Kelder. Käsiteldi *seltskondlikku kasvatust ja üldküsimusi*. Õpiringlasi 16, kelle koosseis võistlusaja kestel oli pidev; töökoosolekuid võistlusajal peetud 10, osavõtt neist 97%. Tööjaotus õpiringlaste vahel ühtlane. Õpiringi töö aluseks võetud ringijuhataja oma, kohalike olude kohaselt koostatud töökava. Väljaspoolt seltskondliku kasvatuse kava võetud töökavva mitmesuguseid aktuaalsemaid kultuuri- ja päevaküsimusi, eriti kohaliku kultuuritarbe seisukohalt. Õpiringlaste referaadid kõik esitatud kirjalikult ja korraldatud korralike brošüüridena. Õpiringil oma käsikirjaline huvitav ajakiri-album „*Murdlained*“. Töö mitmekesistamiseks kasutatud ka *päevasündmuste kroonika* esitamist töökoosolekuil; meelelahutuse osas — ühismänge, -laule, vestlusi jne. Aruanded ja muud võistlusmaterjalid esitatud täpselt ja korralikult. Märkimisväärne on eriti õpiringijuhataja A. Kelder'i tegevus, kelle aktiivsusest ja organiseerimisoskusest on olenev õpiringi töö intensiivsus ja viljakus, luues seega kohapeal väärtuslikke isetegevusliku vabaharidustöö traditsiooni.

Russalu seltskondlik ühing „Areng'u“ õpiring.

Omandas töövõistlusel *I auhinna*, väärides ühtlasi *Harjumaa parima* õpiringi nime. Õpiringi juhataja *Martin Puhm*.

Õpiringis käsiteldi *kõneoskust* ja *eesti maateadust* ringi enda poolt kohandatud töökava alusel. Ainete läbitöötamisel on kasutatud referaat- ja loengmeetodit, kusjuures ettekannetele on alati järgnenud vestlus. Ohtrasti on kasutatud töönäitlikustamise vahendeid, nagu kaarte, diagramme, j. m. Kõigi ringi liikmete vahel on tööjaotus

teostatud ühtlaselt. Töökoosolekuid on töövõistluse kestel peetud 15, mille kohta aruanded on saadetud korralikult ja täpselt. Õpiringi liikmete arv oli 5, keskmine osavõtt töökoosolekuist 4,8. Põhjendamata puudumisi on olnud ainult ühel juhul. Peale töökoosolekute on järjekindlalt korraldatud *meelelahutuse* osa. Õpiringi *seinaleht* on huvitav ja mitmekülgne. Seinalehes on käsitatud mitmesuguseid praktilisi küsimusi, kohalikke elunähteid, on toodud väljalõikeid ajakirjandusest jne. Peale ringi alalise koosseisu kuuluva *viie* liikme on koosolekuist võtnud osa rohkesti *vabakuulajaid*. Nii on õpiring rahuldanud ka ümbruskonna rahva haridusnõudeid, võimaldades neil õpiringitööd jälgida. Ainult üks ringi liige on osalise keskharidusega, kõik teised on algharidusega.

Vodja Raamatukoguseltsi õpiring.

Omandas *I auhinna*, leides hindamist *põllumajanduslike* õpiringide hulgas. Väärrib ühtlasi *Järvamaa parima* õpiringi nime.

Õpiring töötas *prl. Linda Altdorfi* juhatusel. Töövõistluse kestel käsitleti kümmel töökoosolekul aiandust. Õpiringil oli 15 liiget, keskmine osavõtt töökoosolekuist 11, s. o. 75%. Väga ühtlane ja eeskujulik on olnud tööjaotus õpiringlaste vahel: kõik õpiringlased on esinenud võrdse arvu referaatidega ja täitnud võrdsest kaasreferendi ülesandeid. Läbirääkimised on alati olnud elavad. Suur osa ringi koosolekuist on olnud avalikud, millest alati ka suur hulk ümbruskonna rahvast on osa võtnud. Peale teoreetilise ainekäsitlemise on sooritatud ka *praktilisi* aiandustöid, näit. korraldatud tegelikku vääristamist j. m. Ka on referaatide näitlikustamiseks kasutatud jooniseid.

Õpiringi päevik on korraldatud ülevaatlike tabilitena iga koosoleku kohta, samuti on esitatud ülevaade tööjaotusest.

Üldiselt on õpiringis tehtud korra-

likku tööd. On ära kasutatud ümbruskonna haritlaste ja eriteadlaste (näit. Vodja põllutöökooli õppejõudude) kaasaabi kõigi oma ümbruse kodanikkude haridustaseme tõstmiseks. Õpiringi tööst võtab osa nii noorsugu kui vanempõlv.

Järvakandi Haridusseltsi õpiring „Valgus“.

II a u h i n d.

Õpiringi juhataja A. Jaanus. Käsiteldi *seltskondlikku kasvatust* töövõistluse algul oma koostatud ja kohalikele oludele kohandatud töökava alusel.

Õpingiliikmeid 11; võistlusajal lahkunud 1, kelle lahkumine vabandav. Osavõtt töökoosolekuist täiesti järjekindel — 100%. Tööjaotus õpiringlaste vahel võrdlemisi ühtlane; kõik esinevad ettekannetega ja sõnavõttudega. Töökoosolekuid võistlusajal korraldatud 9; aruanne esitatud korralikult; töökoosolekute kohta peetud ülevaatlikku päevikut, erilehtedel. Referaatide, keskustluse ja meelelahutuse osa vahekord töökoosolekuil proportsionaalne. Meelelahutuse osast võtnud osa isikuid ka väljaspoolt õpiringi.

Esitatud võistlusmaterjalide järgi saadud üldmuljelt õpiring on oma tegevuses olnud järjekindel, pidades kinni võistluse tingimustest.

Kullamaa Haridusseltsi õpiring.

O m a n d a s II a u h i n n a.

Õpiring töötas A. Sameti juhatusel, käsitledes *kõneoskust* koos üldküsimustega. Õpiringil oli 12 liiget, neist 75% on võtnud aktiivselt osa ettekannetega esinemisist.

Kuigi õpiringis on olnud üksikute ringiliikmete puudumisi koosolekult, on õpiringi töö siiski olnud eeskujulik, eriti töö korralduse osas. Töö mitmekesistamiseks on kasutatud palju huvitavaid töövõtteid, nagu näit. õpiringlaste vahelist ankeeti, j.m.; referaatide ettevalmistamisele on pühendatud roh-

kesti tähelepanu; üldküsimuslike ainetega valikul on arvestatud kohalike kultuurivajadusi. Meelelahutuse osas on korraldatud ühislaulu, ühismänge; on korraldatud lahkuvat õpiringlaste austamisõhtu ja palju muud huvitavat.

Kokkuvõttes — õpiringi sisuline töö on olnud hea, juhtide leidlikkuse tõttu on korraldatud palju omapärast ja huvitavat.

Kõrgesaare haridusselts „Edu“ Lauka õpiring.

O m a n d a s II a u h i n n a.

Käsitlusaineks valitud seltskondlik kasvatuse ja kõneoskus; kuid väljaspoolt nimetatud ainetega käsitletud mitmeid kohalike ja üldhuvitavaid küsimusi, mistõttu õpiringitöö läheneb üldküsimusliku õpiringi töökorraldusele. Õpiringis liikmeid 30; peale selle vaba-kuulajad. Ringist lahkunud töövõistluse kestel 4 õpiringlast; lahkumine põhjendatud. Töökoosolekuid peetud 11, milliseist keskmine osavõtjate arv 24, s.o. 80%. Suur osa õpinglasist võtnud õpiringitööst aktiivselt osa; pooled esinenud ettekannetega. Väikese osa passiivsus seletatav vähese vilumusega. Ka pole kõigile jatkunud tööülesandeid. Töökorralduse aluseks võetud tööhooaja algul omakoostatud *töökava*, milline siiski tundub üldjoonelisena, põhimõttelisena; võinuks olla konkreetsem. Ainekäsitluse viisiks peamiselt referaadid, allikaiks — raamatud. Õppetöö mitmekesistamiseks kasutatud päevasündmuste kroonikat ning toimetatud seinajalehte, mis olnud avalik — ühiskaupluses. Rohkesti on harrastatud ka ühislaulu ja ühismänge. Võistlusaranded ja muud materjalid täidetud ja saadetud täpselt ning korralikult.

Üldmuljelt — õpiringis ilmneb head tahet ja õpiring on kohapeal õpingilise töö viljelemiseks märkimisväärset korda saatnud, kuigi selles esineb ka lünki, mis enamasti aga seletatavad sellelaadsete kogemuste puudumisega.

Kuid kogemuste süvendamiseks on just õpiringil peateened.

Ü.E.N.Ü. Kõpu os. kirjanduse õpiring — Hiiumaal.

O m a n d a s I I a u h i n n a.

Õpiring töötas *J. Lahe* (Volensi) juhatusel; käsitusaineks oli *eesti kirjandus* Eesti Haridusliidu kava alusel. Ringi liikmete arv 7, keskmine osavõtt töökoosolekuist 6,8.

Õpiaine on ringis hästi läbi töötatud, tööst on aktiivselt osa võtnud kõik ringi liikmed. Üksikud ringiliikmed, eriti juhataja, on teistest siiski sagedamini esinenud, kuna on tulnud algajaid julgustada. Peale referaatide on korraldatud ka lugemiseharjutusi, kuid siiski kaunis vähe. Ka on paaril juhul teoseid analüüsitud.

Igale töökoosolekule on järgnenud meelelahutuse osa, umbes ½ tunni kestvuselt ühismängude, vestluse ja lauludega.

Päevik-protokolliraamat on peetud eeskujulikult, kõik andmed õpiringi töö kohta on sinna kantud sisse.

Õpiring on teinud järjekindlat tööd kava ulatuses ja saavutanud häid tulemusi.

Pühajärve Raamatukoguseltsi õpiring.

I I a u h i n d.

Töövõistlusel osutus Tartu-
maa parimaks õpiringiks.

Õpiringijuhataja õpet. *Salme Neuman*. Töövõistluse algul koostatud *tegevuskava*. Käsitletud *seltskondlikku kasvatust*; peale selle huviküsimusi ka teistelt aladelt.

Õpingiliikmeid 12; võistlusajal tulnud juurde 3, lahkunud — 2, kelle lahkumine on olnud põhjendatud (elukoha muutus). Enamus õpiringlasist algkooliharidusega; kaks õpetajat ja kaks keskkooli haridusega. Õpiringitööst võtnud aktiivselt ja järjekindlalt osa kõik õpingilased; keskmine osavõtt töökoosolekuist 10, (s.o. 83%). Peale selle

võtnud osa ka vabakuulajaid väljaspoolt.

Võistlusajal korraldatud 12 töökoosolekut. Käsitusel kasutatud peamiselt refereerimist ja sellele järgnenud ühisarutlust; harrastatud meelelahutuse osa.

Peale järjekindla õpiringitöö ring korraldanud hooajal *omavahelise kõnevõistluse*, 2 *avalikku aktust* ja 5 *referaatõhtut*. Õpiringil on oma ajakiri „*Meie kiri*“. Ajakiri korralik ja huvitav.

Ringijuhataja mulje tööst hea.

Tõdva-Kõnnu Põllupidajate Ühingu üldküsimuslik õpiring.

M ä ä r a t u d I I a u h i n d.

Õpiringijuhataja *Karl Kärp*. Käsiteldi *kõneoskust* ja *aiandust* kohalikele oludele kohandatud töökava alusel.

Ringiliikmeid 14; töövõistluse ajal juurde tulnud 6, lahkunud 7, kusjuures lahkumine on vabandatav, 3 lahkunud kodukorra alusel. Enamik õpiringlasi algkooliharidusega, elukutseks põllutöö, 6 õpiringlast suurema kui algkooli haridusega, 3 õppinud rahvaulikoolis, 1 põllutöökoolis, 1 keskkoolis; peale selle töötanud õpiringis kaasa 2 kohalikku õpetajat. Kõik õpingilased võtnud õpiringitööst aktiivselt osa; üksikute esinemine on olnud siiski intensiivsem. Keskustlusist võetud osa elavalt. Peale õpingilaste võtnud töökoosolekuist elavalt osa ka vabakuulajaid.

Võistlustöö vältel korraldatud 18 töökoosolekut, mille kohta aruanded saadetud täpselt ja korralikult, samuti üldaruanne. Peale selle on peetud järjekindlat päevikut, kus märgitud olulised andmed ja iseloomustused töökoosolekute käigust.

Eriliselt väärib märkimist õpiringi töövõtete mitmekesistamise püüet. Refererimise ja ka raamatust lugemise ning sellele järgnenud keskustluse kaaskas on korraldatud *praktilisi* töid ja ettekandeid *näitlikustatud* joonistega

jne. Meelelahutuse osas on harrastatud ühislaule, -mänge, vestlusi jne.

Õpiringil on tegevushooajal ilmunud 3 nr-it oma ajakirja „Koit“. (Näiteid kahjuks pole saadetud).

Töö järgmisiks koosolekuiks on alati kindlaks määratud.

Ringijuhataja hinne: „Õpiringi töötulemustega võib täiesti rahul olla. Töö algas kaunis suure püüu, tahte ja innuga. Õpiringi töö keskpäigas oli küll veidi loidust, mis avaldus sõnavõtude vähesuses läbirääkimistel ja pealiskaudses suhtumuses töösse, kuid töö lõpp oli seevastu jällegi hea.“

Ü.E.N.Ü. Põlli os. õpiring.

O m a n d a s II a u h i n n a.

Õpiring töötas A. Rõõm'u juhatusel, õppides *kodust kasvatust* E. Haridusliidu kava alusel. Ringi liikmete arv 14, keskmine osavõtt töökoosolekuist 12,5, seega 90%.

Õpiaine on ringis väga hästi läbi töötatud, referaadid ettevalmistatud kirjalikult ja korralikult. Ringi tegevust on tunduvalt kergendanud ka ringi liikmete hariduslik tase, kuna 5 liiget oli keskkooli, 5 osalise keskkooli ja ainult 4 algkooli haridusega. Tööjaotus on teostatud võrdlemisi ühtlaselt — kõik ringi liikmed on täitnud õpiülesandeid, kuid üksikute tegevus on siiski olnud aktiivsem.

Koosolekud on protokollitud erilehtedele, sisuliselt ja võrdlemisi täpselt.

Koduse kasvatuse õppimise alal on ringi tegevus olnud kõigiti hea. Eesti Karskusliidu koduse kasvatuse õpiringide hulgas on ring omandanud esikoha.

Kasaritsa Haridusseltsi noortesakonna õpiring.

Omandas 2. auhinna, leides auhindamist põllumajanduslike õpiringide hulgas. Võistlusel osutus Võrumaa parimaks õpiringiks, saades Võru ajutise maavalitsuse eriauhinna.

Õpiring töötas A. Twikese juhatu-

sel. Ringi liikmeid oli 16, keskmine osavõtt töökoosolekuist 12, s.o. 75%. Referaatidega ja kaasreferaatidega esinenud 12 õpiringlast (peetud ainult 5 töökoosolekut, järelikult on tööjaotus teostatud korralikult).

Õpeainena käsitleti aiandust peamiselt referaatide korras. Rohkesti on kasutatud ettekannete näitlikustamiseks jooniseid ja muud. Ka on rohkesti korraldatud praktilisi töid aianduse alal. Ettekannetele ja praktilistele töödele on alati järgnenud elav keskustelu.

Meelelahutuse osas on kasutatud ühislaulu ja ühismängu. Ringi töötulemused on kõigiti head ja kiiduväärsed. Hulk töökoosolekuid on olnud avalikud, millest ka suur hulk Kasaritsa rahvast on võtnud osa.

Kolovere-Kalju haridusselts „Edu“ õpiring.

Omandas 2. auhinna, leides auhindamist põllumajanduslike õpiringide hulgas.

Õpiring töötas K. Kranfeldt'i-Randvere juhatusel. Ringil oli 11 liiget. Kestvate haiguste tõttu on paljud liikmed koosolekuist puudunud (keskm. osavõtt koosolekust 7,3, s.o. 64%). Neile takistusile vaatamata on ringi töö edenenud hästi.

Põllumajanduse, kodukaunistuse ja aianduse küsimusi on õpitud oma koostatud asjaliku kava alusel. On peetud 7 töökoosolekut, referaatidega esinenud 7 õpiringlast.

Väga suurt tähelepanu on pöördud referaatide põhjalikule ettevalmistusele: kõik referaadid on valmistatud kirjalikult, referaadi materjaliks on kasutatud peale ringis kasutatud raamatute ka muid allikaid. Kaunis vähe on siiski korraldatud praktilisi töid ja kasutatud näitlikustamisvahendeid (pilte, tabelleid, j.m.).

Töökoosolekuile on alati järgnenud meelelahutusosa vestluse, ühislaulude ja ühismängudega.

Kolovere-Kalju õpiringis on tehtud tõsist ja teadlikku põllumajanduslikku enesearendamistööd, kusjuures on ühiselt töötanud nii kohalik maatulunduskonsulent, vanad kui ka noored põllumehed.

Haimre algkooli noorteringi õpiring.

Omandas 2. auhinna, leides auhindamist noorteringide seas.

Õpiringi liikmeteks on 18 Haimre algkooli 14.—18. a. vanust lõpetajat. Ringi juhatajaks on algkoolijuhataja *J. Kurepalu*.

Noorteringide töö on märksa raskem tavaliste õpiringide tööst, kuna murdealiste vaimlised huvid on veel kujunemata ja pealegi ei sobi tavalised õpiringide töökavad noorteringidele.

Neile raskusile vaatamata on Haimre noorteringi tegevus olnud väga mitmekülgne ja viljakas. Käsitlusaineks on olnud seltskondlik kasvatus 9 töökoosoleku kestel. Ettekannetega on esinenud 16 õpinglast, mis näitab head tööjaotust.

Õpiringi juhataja on püstitanud tööle kindlad ülesanded ja tähised; õpiringi teemade valikul on arvestatud kohalikke aktuaalseid küsimusi. Töömeetodina on kasutatud refereerimist ja ettelugemist. Meelelahutuse osas on harrastatud ühismängu ja ühislaulu.

Ringi töö tulemusena on arendatud noored julgeteks, teadlikkudeks, kindlateks ja esinemiselt tublideks.

Pamma Noorte Punase Risti vilistlaste õpiring.

II a u h i n d noorte õpiringide osas. Saaremaa parima õpiringina omandab Saaremaa ajutise maavalitsuse eriauhinna — Kr. 30.—, väärtuses kirjan dust.

Õpiringi juhataja õpet. *H. Kipper*. Käsitleti *seltskondlikku kasvatust* vastava töökava alusel.

Õpingiliikmeid 10; liikmete arv pidev. Kõik õpinglased kohaliku algkooli lõpetanud noored, vanadus 15—17

aastat. Keskmise osavõtt töökoosolekuist 8, puudumised vabandatavad. Kõik õpinglased on võtnud õpingitööst osa aktiivselt, väljaarvatud üks.

Võistlusaruanded töökoosolekute kohta on esitatud korralikult; soovitav oleks olnud siiski ka lähemate protokollide ja töönaidete saatmine.

Käsitlusel kasutatud peamiselt refereerimist ja sellele järgnevat vestlust. Läbirääkimised on olnud elavad. On kasutatud ka praktilisi harjutusi, samuti meelelahutuse osa. Tööd takistavama asjaoluna on esinenud haigused.

Õpiringi konsulteerimisel *E. Hari* dušliidu konsulent on saanud ringi tegevusest väga hea mulje: töökoosolekul ilmnis õpinglaste huvi ja ind töö vastu, samuti esinemisjulgest ja oma mõtete korralikku väljendamist ning põhjendamist, samuti ka elavat huvi kohalike kultuurküsimate vastu. Õpinglaste huvi näitab ka asjaolu, et mitmed õpinglased pole raskeks pidanud kooskäimist kauge maa tagant, ka halbade ilmastiku- ja teeolude kiuste.

Silla algkooli noorteringi õpiring.

Omandas 2. auhinna, leides auhindamist noorteringide hulgas.

Nagu kõik n.n. noorteringid, on ka Silla algkooli ring kutsutud ellu sama kooli lõpetajaist. Ringi juhatab Silla algkooli juhataja *J. Uustalu*. Ringil oli 19 liiget.

Õpiring töötas oma koostatud kava alusel, käsitledes seltskondlikku kasvatust koos üldküsimatega. Töövõistluse ajal peeti 22 õpikoosolekut. Kasutati väga läbimõeldud ja tabavaid töömeetodeid, kusjuures lisaks tavalistele ettekannetele (refereerimine ja ettelugemine) harrastati deklameerimiseharjutusi, korraldati tegelikke päevapildistuse töid, õpiti ja harjutati viisakusreegleid, kasutati pilte ettekannete illustreerimiseks, koostati ühiselt õpiringi töö aruandeid jne. Meelelahutuse osa oli korraldatud hästi ja mitmekesi-

selt. Üldse näivad kõik Kullamaa ümbruses asuvad õpiringid harrastavat rohkesti ühislaule ja -mänge.

Tööst on aktiivselt osa võtnud peagu kõik ringi liikmed. Oma eeskujuliku töökorralduse tõttu vääricks ringi esikohta, kuid arvestades ringi liikmete sagedasi puudumisi, määrati talle 2. auhind.

Adiste-Miiaste noorte maatulundusklubi üldküsimuslik õpiring.

O m a n d a s II a u h i n n a.

Õpiringijuhatajaks koolijuhataja *Al. Ivask*. Ringis käsitleti mitmesuguseid küsimusi, peamiselt praktiliselt aladelt (kodumajandus, aiandus, käsitöö jne.) töövõistluse alul koostatud töökava alusel.

Õpiringiliikmeid 16; liikmete koosseis pidev, väljaarvatud ühe lahkumine, mis on olnud põhjendatud. Suurem osa õpinglasist algharidusega. Kõik õpinglased võtnud aktiivselt osa ringi tööst. Keskmise osavõtjate arv töökoosolekuist 12, s.o. 75%. Peale õpinglaste võtnud töökoosolekuist osa ka vabakuulajaid väljaspoolt.

Töökoosolekuid võistlusajal peetud 6; aruanded esitatud korralikult, samuti töökoosolekute protokollid.

Ainet käsitletud referaatide ja keskustluse korras. Näitlikustamiseks kasutatud pilte, jooniseid, tööriistu. Kevadel on korraldatud õpingis *tegelikke töid*, peamiselt kodukaunistamise alal. Töökoosolekute lõpul korraldatud järjekindlalt meelelahutuse osa — ühislaulu, -mängu, tantsu.

Õpiring toimetab oma *seinaajalehte*, millele teinud kaastööd kõik õpinglased. Tööülesanded õpinglaste vahel jagatud.

Puudustena paistab silma õpinglaste hilineemised ja puudumised. Oluks vajaline ka päeviku pidamine. Protokollija pole küllalt vilunud oma ülesandes.

Peale seesmise õpingitöö õpiring on korraldanud avalikke esinemisi ja

kursusi (meeskäsitöö, aiandus). Üldiselt on õpiring teinud siiski tublit tööd. Õpiringijuhataja on koondanud õpingi kogukese algkoolilõpetanud noori ning neis süvendanud positiivseid endarendamise harrastusi. *Isetegevuse* põhimõtet on arendatud teadlikult. Arvestades mitmesuguseid olude tingimusi ja pidevamate vabaharidustöö traditsioonide uudsust, tuleb õpingi tööd pidada kordalainuks, kusjuures on eriti märkimisväärne õpingi juhataja osa.

Anna Haridusseltsi õpiring.

O m a n d a s III a u h i n n a.

Õpiring töötas pr. *Hilja Talpsepa* juhatusel. Ringil oli 15 liiget. Käsitlusaineks kõneoskus. Võistluse kestel on peetud 9 töökoosolekut, keskmine osavõtjate arv neist oli 12, s.o. 80%. Aasta kestel on ringist lahkunud 2 liiget — üks elukoha muutmisel, teine ei tahtnud enam kaasa töötada.

Tööjaotus on läbiviidud korralikult ja enam-vähem ühtlaselt, kuid ettekanded on olnud kaunis pinnapealsed. On isegi juhuseid, kus „referendi“ ja „oponendi“ esinemine kokku on kestnud *ainult* 6 minutit. Seda, mida õpinglaste *ettekanded* jätsid võlgu, asendasid aga ülielavad läbirääkimised.

Praktilises osas korraldati häädamaisharjutusi, arutleti võõrsõnu, korraldati seinalehte ja kõnedega esinemisi.

Meelelahutuse osa korraldati harva.

Tähelepanu väärrib hästi toimetatud *seinaleht*, kus avaldatud artikleid, luuletusi, väljalõikeid ajalehist, pilte, karikatuure, jne.

Õpingi näol on Annas alus pandud kooli lõpetanud noorsoo enesearendamistöele, nüüd on vaid tarvis seda edasi arendada.

Valguta õping-ühing „Areng'u“ õpiring.

O m a n d a s III a u h i n n a.

Kõneoskuse õpingi juhataks *L. Karu*; ringil oli 11 liiget, töökoosolekuist võt-

tis osa keskmiselt 81% ringi liikmeid. Paljude puudumine näib olevat põhjendamata. Tööhooajal peeti 8 töökoosolekut, mille kohta on peetud väga korralikult päevikut.

Tööjaotus on teostatud ringi liikmete vahel korralikult. Nagu Anna, nii ka Valguta õpiringi juures torkab silma liiga lühikeste referaatide rohkus. Kuna Valgutal on juba mitu aastat töötatud, võiksid vanemad õpinglased taotleda esinemist ka sisukamate, pikemate ettekannetega.

kasvatust. Ringil oli 16 liiget, neist lahkus töö kestel haiguste, kaugel maa ja töö raskuse tõttu 5 liiget.

Peale kahe ringi liikme on kõik teised esinenud ettekannetega, mõned aga siiski märksa sagedamini teistest. Peetud 12 töökoosolekut, kuid aruandeid esitatud ainult 8. Meelelahutuse osas on korraldatud tantsu, kuid ka ühismänge ja muusikalisi ettekandeid.

Seda, mida on jätnud puudu väline töökorraldus (õpinglaste puudumine,

Russalu seltskondlik ühing

„Arenge'u“ õpiring. — Õpiring sai möödunud aastal töövõistlusel I auhinna. Esireas kolmas õpiringi juhataja Martin Puhm.

Valguta õpiringi teeneid tuleb aga seda enam hinnata, et siin on nii juhataja kui ka kõik liikmed algkooli haridusega. Ka on siin kaasa tõmmatud suur hulk nooremaid poisse-tüdrukuid, kes töötavad spordi- ja üldküsimuslikes õpinges.

Ü.E.N.Ü. Vägeva osakonna õpiring.

O m a n d a s III a u h i n n a.

Õpiring töötas Rud. Pirm'i juhatusel, käsitleti seltskondlikku- ja kodust

mitte küllalt põhjalik tööjaotus), on tehtud tasa ettekannete sisulise osaga. Referaatides tundub asjalikkust ja põhjalikkustki, referaatide kestvus kõigub 30 min. ümber. Kahjuks ei ole aga üldse kasutatud pilte, tahvlit ja muid näitlikustamisvahendeid.

Üldmuljelt ilmneb Vägeva õpiringi töös palju head tahet ja püüet. On tehtud tublisti arendavat tööd kohaliku noorsoo vaimse taseme tõstmiseks.

Lõopõllu maanoorteringi õpiring.

III auhind põllumajanduslike õpiringide osas.

Õpiringijuhataja *P. Mängi*. Käsiteldi *aiandust* ja mõningaid üldküsimusi. Õpiringlasi 16; koosseis pidev. Enamik õpiringlasist töötanud aktiivselt kaasa. Võistlusajal peetud 12 töökoosolekut, keskmine osavõtjate arv 14,5. Võistlusaruanded saadetud 11 töökoosoleku kohta korralikult, samuti üldaruanne.

Kasutatud peasjalikult referaatmeetodit; ettekandeile on järgnenud selgitav keskustelu. Igal töökoosolekul on töö jagatud mitme õpiringlase vahel. Õpiringlaste töö kontrolliks korraldatud ringi juhataja poolt testitaoline küsimustik ja tööde järelevaatus.

Töö mitmekesistamiseks ja huvitavuse tõstmiseks kasutatud ühel juhul päevasündmuste *kroonika* esitamist ning on korraldatud *seinaajalehte*; viimast saadetud töönaiteid on siiski ühelaadsed artiklid ja ilukirjanduslikud katsetused, mistõttu kahjuks ei saa täit ülevaadet seinalehe korraldusest. Ka on korraldatud töökoosolekute lõpus meelelahutuse osa ja sellega seotult *ihislaulude õppimist*.

Suurema raskusena on nimetatud vallavalitsuse vastutulematust ruumide kasutada andmisel.

Ringi juhataja aruannete järgi on aine igal töökoosolekul omandatud huviga ja põhjalikult.

Harku Haridusseltsi õpiring.

Ergutusauhind.

Õpiringijuhataja *A. Hammer*. Käsiteldi *seltskondlike kasvatust* ja ilukirjandust. Õpiringlasi 12; neist on aga ainult pooled esinenud aktiivselt ettekannetega ja läbirääkimisil. Töövõistluse ajal peetud 11 töökoosolekut; keskmine osavõtt koosolekust 6 (50%). Aruanded ja protokollid esitatud korralikult. Tööjaotus ebaühtlane.

Peamiseks käsitlusvormiks on olnud refereerimine (ka loengud) ja neile

järgnenud vaidlused; paaril korral on kasutatud ka ettelugemist. Peale seesmise õpiringitöö korraldatud ka avalikke referaatõhtuid.

Üldiselt õpiringil on tulnud võidelda paljude väliste raskustega — ruumide kasutamisel jne. Suuremaks puuduseks on õpiringlaste ebajärjekindel osavõtt õpiringitööst, samuti ei ole tööjaotus olnud ühtlane. Osalt on puudused seletatavad linnalähedase ümburusega. Kõige selle juures on õpiring siiski suutnud avaldada mõju ka ümbruskonna rahva arengule.

Kavandi algkooli noortering „Edu“ kõneoskuse õpiring.

Ergutusauhind.

Õpiringi juhataja *O. Kalm*. Peale kõneoskuse käsiteldud mitmesuguseid üldisi ja tegelikke küsimusi. Õpiringiliikmeid 11; juurde tulnud 3, lahkunud 3. Kõik õpiringlased võtnud osa tööst, üksikud siiski vähem. Ringiliikmeist 3 töötab samas ka esperanto õpiringis. Töökoosolekuid peetud 8, neist keskmine osavõtt 9 õpiringlast ja 15 vabakuulajat.

Töökoosolekute kohta peetud ülevaatlikku päevikut; aruanded saadetud korralikult. Ringi juhataja on õiglaselt märkinud ka esinenud puudused.

Käsitlusvõtetena kasutatud referaate, ettelugemist, vaidlusi; korraldatud meelelahutuse osa.

Raskustena-takistustena nimetatud ilmastikulisi olusid, haigusi ja ka koduseid töid. Puudusena vahest vilumatus töökoosolekute juhatamisel, mistõttu kord on mõnikord jätnud soovida. Mõnede õpiringlaste juures ilmnenud tahtekindluseta. Ringi juhataja hinnangu järgi siiski enamik on saanud tööst kasu, üks arenenud isegi heaks kõnemeheks. Õpiringi vastu on olnud huvi ka väljaspoolt, ümbruskonnas.

Kavandi algk. noortering „Eha“ esperanto õpiring.

Ergutusauhind.

Õpiringijuhataja *O. Kalm*. Ringi-

liikmeid 11; võistlusajal tulnud juurde 7. Keskmine osavõtt töökoosolekuist 8, peale selle vabakuulajaid. Peetud 11 töökoosolekut, mille kohta aruanded saadetud täpselt ja korralikult, väljaarvatud protokolliraamatud. Õpinglased, peale kahe, on võtnud tööst aktiivselt osa.

Ainet — esperanto keele õppimist — käsitleti peamiselt küsimis-kostmise meetodil, vähemal määral ka refereerimist ja keskustelu. Peale selle on korraldatud ühist arutelu, harjutusi tõlkimises ja keelepraktikas — kirjatöid jne. Huvitavuse tõstmiseks korraldatud ühismänge, mis on keskendatud esperanto õppimisega. Üldiselt on töös saavutatud tulemusi.

Kodila Haridusseltsi õping.

Ergutusauhind.

Õpingi juhataja koolijuhataja *J. Kruus*. Õping algas möödunud tegevusaastal oma tegevust uena ja koondas enda ümber peamiselt noori pärast algkooli lõpetamist. Käsiteldi *seltskondlikku kasvatust*. Õpinglasi 11; juurde tulnud 4, lahkunud 1 (viimasel polevat olnud huvisid). Töökoosolekuid peetud 6; keskmine osavõtt neist 10, peale selle vabakuulajaid. Enamik õpinglasist võtnud tööst osa aktiivselt. Õping toimetab oma *seinalehte*, mida sisustasid õpinglased ise.

Aruanded saadetud 5 töökoosoleku kohta, samuti võrdlemisi täpsed protokollid. Referaadid valmistatud õpinglasil kirjalikult, samuti on tehtud korralikult kaastööd seinalehele.

Üldmuljelt — aruannete ja õpingi konsulteerimise järele — ilmneb õpingis rohkesti elavat huvi ja tahtmist enesearendamise tööks.

Kärvete Raamatukoguseltsi õping.

Ergutusauhind.

Õpingi juhataja *Oskar Antov*. Käsiteldi *üldisi küsimusi*, peamiselt põllumajanduse alalt. Töö aluseks on olnud

Varja noorsoakasvatusselts «Koidu» õping «Areng'u» juhataja E. Nurk.

Varja õping sai möödunud aasta töövõistlusel I auhinna.

oma koostatud töökava. Õpinglasi 34, enamikus algharidusega, võistlusaja kestel tulnud juurde 8. Peetud 15 töökoosolekut, mille korraldamine ajaliselt on olnud reeglipärane. Keskmine osavõtjate arv töökoosolekuist 15. Tööst võtnud aktiivselt osa suurem osa õpinglasist, muist aga on jäänud passiivseks. Aktiivsema osa õpinglaste töö on olnud enam-vähem ühtlane.

Töö on korraldatud peamiselt referaatide ja loengute esitamisena ja neile järgnenud läbirääkimistena, mis tõttu on märgata ühekülgisust. On kasutatud ka nädala-ringvaate esitamist.

Võistluse ajal õping on pidanud eripäevikut; aruanded esitatud korralikult.

Leevre üldhariduslik õpipring.

Ergutusauhind.

Õpingi juhataja *Meida Verbak*. Käsiteldi *aiandust ja lavakunsti*. Õpinglasi 14; liikmete koostis pidev. Õpinglased peale ühe algkooli hari-

dusega. Töökoosolekuid peetud 7, keskmine osavõtjate arv 11; vahetevahel võtnud osa ka vabakuulajaid. Õpiringlased, välja arvatud üks, esinenud kõik referaatidega. Referaatide ja neile järgnenud keskustluse kaasas näitlikustamise vahendina on kasutatud raamatuid ja jooniseid. Korraldatud meelelahutuse osa. Muud töö mitmekesisamise võtmed puuduvad.

Võistlusaruanded esitatud 6 töökoosoleku kohta, samuti üldine aruanne; muid võistlusmaterjale ei ole saadetud, mille tõttu on jäänud selgusetu töö sisuline külg.

Arvesse võttes õpiringi traditsioonide süvenematust kohapeal, on märgata siiski positiivseid saavutusi.

Seliste noorte põllumaj. klubi õpiring.

O m a n d a s e r g u t u s a u h i n n a.

Õpiringi juhatajaks oli *Aug. Murd*, käsitlusaineks seltskondlik kasvatus. Ringi liikmete arv on olnud ebatavaliselt suur — 49! Kuna peeti ainult 5 töökoosolekut, siis ei saadud parema tahtmisegi juures rakendada kõiki sisulisele tööle.

Seliste noorte omaalgatuste ja edasi-püüete rahuldumises on õpiringil väga suured teened. Mainime siinkohal ka hästi toimetatud ringi ajakirja, pildi-albumit, avalikke koosolekuid. j.m.

Loodame, et edaspidi õpiring täidab ka põhilisi töövõistluse nõudeid (liikmete arv ja töö jaotus) ja jõuab auhinnasaajate hulka.

Kabli algkooli lõpetajate õpiring „Tulevik“.

Omandas ergutusauhinna, leides hindamist noorterõngide hulgas.

Õpiring töötas *J. Martinson'i* juhatusel, õppides *seltskondlikku kasvatus*. Ringi liikmeid 21, keskmine osavõtt koosolekuist 19.

Töövõistluse kestel peeti 9 töökoosolekut; tööjaotus korraldatud võrdlemisi ühtlaselt. Kahjuks on peale päeviku saadetud liiga vähe muud tööd iseloomustavat materjali, mille tõttu ei ilmne töö sisuline külg. Töö korraldus näib olevat huvitav ja mitmekesine, töö juhatamine sihiteadlik.

Õpiringlased!

Ajakiri „ARENG“ tahab olla õpiringide ustavaks töökaaslaseks, seepärast:

saatke »ARENG'ule» ülevaateid oma töökogemust;

hankige »ARENG'ule» ümbruskonna hariduselu iseloomustavad kaastööd;

tellige »ARENG'ut» ja leidke »ARENG'ule» uusi sõpru oma ümbruskonnas!

Vastastikusest abistamisest peokavade koostamisel.

„Arenng“ avagu paar lehekülge selleks otstarbeks.

P. Puusepp.

Raskemaid ülesandeid ja kindlasti tähtsamaid on pidude korraldamisel kavade koostamine. Väikelava inimjõud on väga piiratud. Esimene tingimus on: peo kava olgu jõukohane. Ei ole mingit mõtet võtta peo programmi asju, mis ei suuda kõita publikut. Teine tingimus — kava vastaku publiku maitsele ja arusaamisele; olgu sisukas ja kõitev. Ükski peokorraldaja ei taha pakkuda labast, sisutut pala. Ei tohiks ki seda teha. Siit kolmas nõue — peo kava olgu kunstipärane.

Need on vanad tuntud nõuded, ent rasked täita. Nii rasked, et viimane, sisukus ja kunstipärusus, sageli puuduvad. Siis hurjutatakse peokorraldajaid: „Näe, millise labase tükiga teie toime tulite!“ Õpetuseks loetakse pikalt ja laialt moraali. Justkui peokorraldajad mingist kurjast vaevatuna publikule määrisid kaela säärase maitsevaese kava. Keegi aga ei võta vaevaks küsida, miks just vilets kava? See teeks ka asja keeruliseks. Lihtne ja mugav on alati kedagi süüdistada ja sealt lasta paista enda tarkust ja vourusi.

Peokorraldajad aga ise kannatavad kõige rohkem ebaõnnestunud kava pärast. Kannatavad nii palju, et kuulda-vale lastud nägutusid ei pane tähelegi. Teavad ise oma kavadel rohkemgi vigu, tihti rängemaid vigu, kui leiab majesteet „avalikkus“.

On katsutud asjasse parandusi tuua. On koostatud soovivate näidendite nimestikke, antud välja nalja- ja tõettekannete kogusid, juhitud tähelepanu ühele ja teisele heale võttele jne. Kahjuks aga senitehtu on suuremalt osalt töö büroolaua takka. Soovivate

näidendite nimestikku teinekord loe ja muiga. Igasugustest kogudest kokku vast leiad paar pala, mis kuidagi kõlbavad. Head nõuanded — noh igasuguseid nurki ja nõuandeid on meil kõik lehed ja ajakirjad täis. Vist aga eluvõõramat nähet tänapäev üldse ei leidu kui need nurgad.

Elu nõuab kogemusi. Tegelikult läbielatud kogemusi. Peokavade koostamisel on see nõue kahekordselt maksev. Näiteks teatrid. Nad ei tea enne esietendust aimatagi, kas tükk lööb läbi või kukub läbi. Ometi on seal ametis juhte, küll kunstilisi ja majanduslikke. On elukutselised inimesed, kes aastaid elanud, olenedes publiku poolehoiust. Uue tüki valikul alati küsitakse: „Oms ta juba kuski löönud läbi?“

Kui teatritel on nii tähtis tüki menu teada teisal, siis väikelaval peaks see olema seda rohkem. Kui näit. Prantsusmaal mõni näidend on saavutanud poolehoidu, siis ei tähenda see veel sama tüki menu meil. On ju erinevad olud, keel, rahva arenemise tase jne. Tõlge isegi mõjub palju kaasa. Säärast häda aga ei ole väikelaval. Kui tükk on huvitanud näit. Tartumaa peolisi, siis ei tohiks ta külmaks jätta ka Harjumaa publikut. Meie olud ja inimesed selleks on küllalt ühtlased. Ka tegelaskonna jõud ei ole väga erinevad. Elame ju pea võrdsetes oludes.

Nii tohiks olla küllalt eeldusi juba tegelikult proovitud asja soovitamiseks teistele. On kuski sisukas näidend hästi õnnestunud, siis peaks olema kõige rohkem eeldusi selle õnnestumiseks ka teisal. On aga tükk kukkunud läbi — see peaks hoiatama teisigi. Ja

mitte ainult näidendid. Vajame ju pidudeks koorilaule, duette, kvartette, soololaule, ilulugemisi jne. Siin tuleks asuda üksteise vastastikusele abistamisele. Tuleks avalikult teatavaks teha õnnestunud peo kava ja lühike kirjeldus, miks ta õnnestus. Kohati oleneb õnnestumine isegi paarist heast tege- lasest. Kus aga vastavad jõud puudu- vad, seal on asja menu küsitav. See- pärast ongi vaja kirjeldus kordamineku põhjustest.

Leidub aga ka tükke, eriti näiden- dite hulgas, mis lugedes on üsna kenad — ettekantuna aga ei täida oma peale pandud lootusi. Sääraseid eriti rohkesti leidub tõlkekirjanduses. Näiteks olgu või läti tõlge: „Lõbus peremees“. Loed ja eeldad umbes meie „Mikumärdi“ edu. Ei ole aga midagi kuulda sellist. Pigem küll kahetsetakse „Lõbusa peremehe“ kavasse võtmist. Nii peaks vastastikku teatavaks tegema ka ebaõnnestunud asjad. Eriti, mis ebaõnnestusid viletsa tüki tõttu.

Kirjeldatud viisil vastastikust abis-

tamist tuleks teostada esijoonel E. Ha- ridusliidu liikmeskonnas. Liidu laenu- kogu õieti ei tohikski enne täit arvu näidendi eks. muretseda, kui tükk pole teinud läbi tuleproovi.

„Arenge“ peaks leidma paar lehe- külge ruumi vastastikuseks informat- siooniks. Et ära hoida asjatuid sõnu, tuleks töötada välja vastavad küsimu- sed. Küsimustele vastaksid siis esijoo- nes laenajad Liidu laenukogust. Mui- dugi, mitte ainult laenajad. Vastu- sed väljaspoolt on vahest väärtusliku- madki. On võimalus neid kasutada kogu täiendamisel.

Kui saabub vastuseid ühe näidendi kohta palju ja nad on pea sarnased, siis loomulikult kuuluksid avaldamisele kõige tüüpilisemad.

Kuidas asja lähemalt organiseerida, kas jätta see „Arenge“ toimetuse, Liidu juhatuse või mõne uuestimoodustatud organi ülesandeks, see küsimus kuuluks loomulikult Liidu juhatuse ja nõukogu otsustamisele.

Näitelava dekoratsioonist ja lavapildist.

V. Haas,

«Vanemuise» teatri dekoraaator.

(Järg).

Väga suure tähtsusega on laval valgus- gustus.

Poognasüsteemilise lavaehituse juu- res on tagaseina ja iga poogna valgus- tamiseks rida vähemaid valguspunkte, mis on monteeritud ühisele alusele. See on nõndanimetatud valgustussofitt. On soovitatav, et sofitt asetseks võimalikult kaugemal sellest poognast, mida valgustab — seda ühtlasem on valgus. Tagasein vajab tugevamat valgust, et lava tunduks sügavamana; selleks peab viimne sofitt olema tugevam kui need, mis on määratud poognate valgusta- miseks. Samuti peab esimene sofitt olema tugevama valgusega, sest see valgustab ühtlasi tegelasi. Suurel mää- ral aitab kaasa tegelaste valgustami-

seks ka lava esimesel serval asetsev põrandaramp. Rambi ja soffittide juu- res on tähtis, et oleks palju valgus- punkte, siis on valgus ühtlasem ja on vähem varje.

Abiks rambile ja soffittidele tarvi- tatakse tegelaste valgustamiseks pro- žektoreid, mis on poognate vahelt juhi- tud tegelasile.

Säärane on üldjoontes vana valgus- tussüsteem. Kuidas on valmistatud soffitid väikelavadel, see ripub ära olu- dest. Kohati on poognate vahele ase- tatud ainult paar petrooleumilampi. Paremini sisseseatud väikelavadel, kus elekter on olemas, on üsna korralikud soffitid, milles peale valge valguse on ka kollane, punane ja sinine valgus.

Horisondiga lavaehituste juures on peamiseks tegelaste valgustamise abinõuks prožektorid. Need on asetatud nii, et nad valgustaksid ainult tegelasi; nende valgus ei tohi sattuda lavataevale, eriti siis, kui see on valge ja saab taeva värvi valgustuse abil. Kõige paremini täidavad oma otstarvet läätsega varustatud prožektorid, sest nende valgus on koondatud ja kergesti juhitud. Tavaliseks prožektoriks on mustast raudplekist silinder, mille ühes otsas on lääts, teine ots on kinnine. Küljel on lõhed õhuvahetuseks, et plekkere üleliiga ei kuumuks ja lääts kuumaga ei praguneks. Õhuvahetuslõhed on väljaspoolt valgusekindlalt kaetud. On tarviline, et valguspunkt oleks tellitav läätsele lähemale ja kaugemale ning üles-alla. Valguspunkti taha, kinnise otsa külge, on asetatud edasi-tagasi tellitav õõnes peegel.

Väikelavadel täidavad prožektorid ülesandeid väga hästi lihtsad läätseta plekkitorud.

Kuhu ja kuidas tuleks asetada prožektorid tegelaste valgustamiseks?

Esilava ja sellele järgnevat mängulava on kõige otstarbekohasem valgustada vaatajate ruumist. Selleks on vaja üks või kaks tugevamat valguse-allikat seada üles saali, mitte väga kaugele lavast, kuna kaugusega väheneb valguse jõud. Need peaksid asetsema kõrgemal, et valgus langeks kalluti, mitte horisontaalselt, vastasel korral tekiksid varjud dekoratsioonil ja lavataeval. Kus pole elektrit, seal sobivad seks otstarbeks ka lux-lambid, mille valgus vaatajate poolt on varjatud. Soovitav on, et valgus saali asetatud valguse-allikast oleks juhitud peaaegselt lava raamisse ja valgustaks võimalikult vähe lavasuu ümbrust.

Järgmised sobivad kohad tegelaste valgustamiseks on kahel pool lavasuu kõrval. Ka sealt peaks valgus juhitama ülalt alla, et vältida suuri varje.

Kesk- ja tagalava valgustamiseks on kohased ülesriputatud torud, mille val-

gus langeb vertikaalselt. Kui tahetakse erilisel valgustada lavataevast, siis peab toru valgusring lõppema seal, kus algab lavataevas. Torud on harilikult läätseta, valmistatud raudplekist, mis ei anna ebasoovitavaid reflekse.

Rampi ja esimest valgustussofitti, millest oli juttu eespool, võib kasutada lavataevana. Kui ramp on tugevam taeva valgusest, siis võivad taeval tekkida varjud. Paljudel moodsalt sisse seatud lavadel puudub ramp üldse, kuid siis peab olema suurem arv saali-prožektoreid. Poognate ja tagaseina valgustamiseks määratud tagumised sofitid kaotavad lavataevaga oma tähtsuse, kui on korralik horisondivalgustus.

Saali ja lavasuu kõrvale asetatud prožektorid, ramp, soffit, torud on kindlakohalised. Peale selle on tarvilised kantavad prožektorid, mida saab asetada sinna, kust on kõige otstarbekohasem valgustada tegelasi. Dekoratsioonile sügavuse andmiseks on tarviline kantav ramp lavataeva alumise serva valgustamiseks ja vähemad valguse-allikad püstikute vahele paigutamiseks.

Kuupalju ja kui suure jõulisi valguspunkte on võimalik kuski saada, see oleneb lava mõõtudest ja kohalikest võimalusist. Kõige suuremad võimalused on muidugi seal, kus on elekter. Aga ka lux-lampidega saab lava valgustada, kui neid on rohkem ja nende asetus õige. Kõige raskem on lavale saada head valgust muidugi petrooleumilampidega. Siin saab aidata ainult suurema lampide arvuga ja nende õige paigutamisega.

Suurtel lavadel, kus lavataevas on päris valge, on selle valgustamiseks komplekt laternaid, mis on varustatud mitmevärviliste valgusfiltritega. Värv üksikult tarvitades või neid üksteisega segades saab anda lavataevale kõiki soovitud toone.

Horisondilaternate asukoht on veidi tagapool külgtiibade esimestest otstest. Laternad on silindrikujulised, nende

saalipoolne külg on plekist, lavataeva poole pöördud külg peenest traatvõrgust, mille alla on asetatud valgusfilter. Väikelaval võib valgusfiltrina tarvitada tsellofaani — see on odav ja kergesti kättesaadav — või ka ribadest koosnevat värvilist klaasi.

Valgustuse abil saab lavataevale anda palju suuremat sügavust ja õhulisust. Õige väikesel laval oleks selle valgustamiseks järgmine lihtne abinõu: lava lakke asetatud suurem elektripirn või lux-lamp katta saali poolt valge plekiga, mis on ühtlasi reflektori, lavataeva poolt sinise tsellofaaniga. Alt tuleb see jätta lahti, et ülalt allalangev valgus valgustaks tegelasi ja dekoratsiooni. Viimase valgusring lõppegu seal, kus algab lavataevas.

Väga tarviline abinõu lavale sügavuse illusiooni andmiseks on tõstetav ramp, mis asetatakse põrandale lavataeva ette, sellest võimalikult kaugele. Vaatajate poolt tuleb ramp varjata maastiku või mõne muu madala püstikuga. Pole tarvis, et ramp sisaldaks palju valguspunkte, jätkub kolmeneljast. Kui lavataeva ülemise osa valgusfiltrina saab tarvitada ainult sinist, puudub võimalus värvide vahetamiseks, siis on võimalik selle tooni muuta põrandarambi abil — seda vaheldumisi kollase, roheline või sinise tsellofaaniga kattes.

Siseruumide kujutamiseks väikelaval tarvitatakse peamiselt raamkulisid. Varemalt valmistati toa kulissid pööratavate tahvlitega, mis võimaldab kiiret toa muutmist siis, kui on tarvis enam-vähem ühemõdulisi tube kahes üksteisele järgnevas vaatuses. Vähemalt seina tooni saab nii muuta. Üldse on aga sääraseid kulissid oma raskuse tõttu ebasoovitavad.

Vist on olemas veel praegugi üksikuid maalavu, kus toakulissidest saab ehitada ainult neljakandilise toa, alati ühes suuruses. Neid tuleb kiiresti uuendada. — Hiljem valmistatud sisse-

seeded võimaldavad tuba teha iga-suguse põhiplaani järgi, vastavalt vaatus nõudele. Toa kulissid peaksid olema kahes laiuses: täislaius $1\frac{1}{2}$ —2 m ja poolikud $\frac{3}{4}$ —1 m. Raamid olgu kerged, mitte paksemad kui 2,5 cm.

Toa ehitamise lihtsustamiseks võib külgekattena tarvitada kardinaid. Pole vaja ehitusega alata otse esilava raami küljest, vaid esilava võib pikendada kardinatega. Säärasel juhul võivad toa kulisside komplektid olla palju vähemad, selleest saaks neid muretseda rohkem.

Toal, mis tuleb ehitada ümber terve lava, peab olema 8—12 kulissi, kardinaid abiks võttes jätkub aga 5—6 kulissist.

Kui on olemas ringhorisont üldiseks fooniks, siis võib jääda ära lagi, mis on harilikult väga raskesti käsitatav. Üle kulisside paistaks valgustamata lavataevas. See on igatahes palju puhtam ja nägusam kui riidest sofittidega lae katmine. Säärasel korral peaksid kulissid olema valmistatud ülemise valge osata.

Mitte ainult tubade külgekattena, vaid iga-sugusteks lavapildi kombinatsioonideks on kardinaid väga otstarbekohased. Vähemalt ühed kardinaid peaksid olema igal väikelaval.

Kui lava on madal, puudub kardinate ülestõmbamise võimalus, siis võib neid voltida kergetele puuraamidele, mis paari- või kolmekaupaga sirmi viisi on hingedega ühendatud, et neid oleks kerge panna seisma. Igal raamil on kaks kardinat, kinnitatud vaid ülalt. Tarbekorral võib neid kahele poolele lahti voltides nende taha asetada ukse või akna.

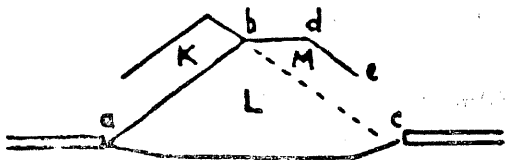
Lõpuks vaatleme mõnd neist võimalusist, mida väikelaval paljupildilistes tükkides saab kasutada ehituse kiirendamiseks.

Üks neist oleks ehitused mitmes sügavuses. Kui esimeses pildis pole vaja väga sügavat lava, siis võib esimese dekoratsiooni taga olla valmis

järgmise pildi dekoratsioon. Kui ruum lubab, saab säärasel viisil koguni kolm dekoratsiooni teha üksteise taha valmis. Vahetuseks on vaja ainult eelmine dekoratsioon koristada ära ja vahetada mööbel.

Nõuab aga esimene pilt suurt sügavust ja palju liikumiruumi, kuna järgmises pildis saab läbi väheses ruumiga, siis tuleb uus dekoratsioon kiiresti teha eelmise sisse, sellest kõrvaldades ainult ehitust takistavad osad. Mängu ajal võib eelmise lavaehituse tasakesi koristada ära, tarbekorral seda asendades uuega. See peab sündima aga väga vaikselt, ühegi mürata, mis tegevust segaks.

Teine võimalus kiireks lavapildi muutmiseks on ehitused kõrvuti. Kuna väikelavad on vaevalt nii laiad, et seal saab ehitada kaht tuba kõrvuti, siis on võimalik järgmisel viisil vaheaega veidi lühendada. Esimene vaatus mängitakse

lavaosas L M. Sein a b taga on valmis teise vaatuse dekoratsioon. Vaatuse lõppedes sein a b kõrvaldatakse kiiresti, tehakse uus sein b c. Uus mänguruum on L K. Sein a c taga võib mängu ajal kulissid kiiresti vahetada ja järgmine vahetus sünnib samuti nagu eelmine.

* * *

Kokku võttes peab ütlema: sihiks väikelava sisseseadmisel on lihtsus, nii lavatehniliselt kui ka lavapildiliselt. Maalitud eesriide asemele lihtne kardina, metsa-poognate ja prospekti ase-

mele ühevärviline lavataevas. Metsa maalimise asemel tuleb püüda valgustamise küsimus paremini lahendada, sest ka kõige ideaalsemalt sisseseatud laval ei pääse mõjule mäng ega kõige paremini maalitud dekoratsioon, kui puudub hea valgustus.

Kulissid vedelevad seina ääres, nagu nad suure rutuga sinna on visatud pärast etenduse lõppu. Mõnikord on viimne vaatus jäetud koguni maha lõhkumata. — Kui rippuval dekoratsioonil riie hakkab korra latilt lahti hargnema, siis ei parandata seda õigel ajal. Vea parandamiseks oleks alguses vajaline mõni papinael, hiljem on parandamine juba tülikas ja dekoratsioon on kannatanud, värv on murdunud ja hakkab pudenenema.

Ka tolm on laval rohkem kui seda tohiks olla.

Siinkohal ei saa jätta tegemata etteheitet ka võõrastele, kes väljaspoolt tulevad etendusi andma. Kohalikud tegelased kaebavad, et just võõrad väga hoolimatult käivat lavasisseadega ümber. Kui neil on oma dekoratsioon kaasas, on vaja seda riputada, kõrvaldatakse kohalik riputis lohakalt, nii et see saab kannatada.

Need vead oleksid kõrvaldatavad, kui igal väikelaval oleks kindel isik, kelle hooleks on lavasisseade, dekoratsiooni järelevalve ja korrashoid ning etendustel lavaehitused. Ühtlasi hoolitseks ta lava üldise korra eest ka võõrustendustel.

Kui üks isik on lava oma käe järgi sisse seadnud ja lavaehitustega vilunud, siis ei veniks ka vaheajad väga pikaks. Lavameister peab oskama teha eeltöid, nii et etendusel oleksid kõik tarvisminevad esemed käepärast. Pärast etendust hoolitseb lavameister selle eest, et lava jälle korda seataks ja puhastataks.

Miimika ja žestide keel.

Paul Sepp.

Silmad.

Suurema osa muljeist ammutab mõistus nägemise kaudu.

Seepärast harilikult silmadele antakse suur miimiline ja füsionoomiline tähtsus ning kõigi aegade luuletajad ammutavad enda inspiratsiooni hinge saladustes, milliseid nad avastavad, nagu arvavad, silmade sügavusest. Et aga silmade mäng oleneb mitmesugustest mõjutustest, siis meie uurimine peab arenema valjus süstemaatilises järjekorras, kusjuures mitmesugused erinevad lihaste rühmad tulevad lahutada üksteisest, et nende tegevuseilmet uurida eraldi.

Kõige pealt võtame vaatlusele silmamuna lihased, s. o. vaata väljendused.

1. Vaade. Silmamuna asetseb sedavõrd vabalt silmakoopas, et võib vabalt ja kiirelt liikuda.

Tema liikumised sünnivad kuue lihase abil, mis tulevad silma rõngasluust ning kinnitatud alt, ülalt ja külgedele pealt silmamuna külge: ülemine sirge, alumine sirge, väline sirge, sisemine sirge, suur kõver ja väike kõver.

Silmamuna lihased ei allu mitte näo närvidele, vaid oma enda erinärvidele, seepärast tuuaksegi nad nii kergesti ja tihti tegevusse, ilma et see kutsuks esile teiste lihaste tegevust.

Silmamuna on kõige liikuvam osa inimese kehas. Mida muutlikum vaade (s. o. silmamuna seisund), seda väärtuslikum on tema miimiline tähendus.

Kujutlege näiteks, et meie vestleme inimesega, kes teeskleb, nagu ei võtaks ta mingit osa meie kõnest, ja isegi pöörab pea teisele; kuid üks tähelepanelik pilk, olgu ta kui kiire, näitab, et ta ükskõiksus on vaid teesklemine. Ja ümberpöörduvalt, üksainus hajameelne pilk kuulaja poolt tõestab tema tähelepanematust, kui veenvalt ka ta ei püüaks vastu vaielda.

Kujutlused, mõtted, kiirelt tekkivad ja vahelduvad, väljendatakse sageli vaid muudatusega vaates, kuna aga kõik teised näojooned püsivad täiesti muutmattult. Et silmad muutuvad elavamaks mitte ainult siis, kui nende tähelepanu on suunatud nähtavatele esemetele, vaid ka siis, kui nad viidud üle kujutlustele, see on seletatav juba varem toodud seisukohaga, et kõik kujutlused ilmnevad mõistusele kui esemed, mis on kättesaadavad ka välistundmustele.

Silmade vaadet tuleb õppida tundma kahest seisukohast: a) vaate liikuvus ja b) vaate suund.

Iseloomustavad vähem või rohkem liikuvuse poolest on silmade vaated: väsinud, laisk, elav, pehme, terav, eksiv, rahutu.

Silmade vaadet võib ka iseloomustada suuna järgi: altkulmu, sunnitud ning vaimustuse vaade.

Silmade vaade liikuvuse seisukohast.

Väsinud ja laisk vaade. Inimese jõuvõimel on piiratud. Kui ta on teinud mõned erilised pingutused või olnud mõned tunnid magamata, siis väsib ta ja tunneb tungivat vajadust puhkuse järele. Sarnane väsimus on omane ka ajule. Tema tundelikkus ja vastuvõtlikkus elamustele ning kujutlustele järk-järgult nõrgeneb, mõttetegevus muutub laisaks, aeglaseks ja uduseks, ühes sellega ka silmamuna lihaste tegevus, s. t. vaade muutub laisaks, elutuks.

Väsinud, unine vaade füüsilise mõjutuse puudumisel laseb oletada inimeses ajutegevuse laiskust ja mõtete puudust.

Mida muutlikumad, mitmekesisemad on kujutlused, seda kiirem on silmamuna lihaste liikumine ja vaade elavam.

Mida rohkem tähelepanu peatub esemetel või kujutlustel, seda tugevamini on pingutatud silma lihas ning silmade

vaade on kiindunud ja tungiv. Sarnane vaade on inimesel siis, kui ta valmistub otsustavale tegevusele või energeilisele mõtlemisele.

Kõige rohkem on vaade kiindunud, kui inimest valdab viha — viha, mis kõik hävitab; samuti ka jubedas hirmus.

Inimene, kel on tungiv, kiinduv vaade, omab külluses energiat, kas tegevuses, mõtlemises või koos mõlemas.

Pehmes vaates silma lihaste liikumine on vaba ja rahulik. Ta väljendab huvi asjade või kujutluste vastu, kuid ilma kireta.

Eksiv vaade ilmneb harilikult hajameelsuses. Peaajus tekivad ning kaovad korratult mitmesugused kujutlused; nad ei tõmba enesele suurt tähelepanu ning ei hoiu teda ka kinni, seepärast libisebki vaade ühest kohast teisele, on kõhklev ning hajameelne.

Sageli eksiv vaade lubab oletada inimesel energia puudust, kergemeelsust, tuulistpealsust.

Rahutu vaade ei suuda püsida kaua ühel asjal. Inimese vaade muutub ebakindlaks ning rahutuks järgmistes hingelistes olekutes: segadus, häbi, hirm. Nendes hingelistes olukordades inimene kaotab enesekindluse ja tahtmatult liigub tema vaade ühelt asjalt teisele, nagu otsiks ta abi või juhust, mis päästaks teda sellest rusuvast seisukorrast, olgu see olukord reaalne või ainult kujuteldav.

Ebakindel, ekslik vaade väljendab ka teadlikkust oma süüst. Inimene, kes kardab, kaotab eneseusalduse, kaotab usalduse teiste vastu ning tema vaade on kartlik, ruttav, sest ta kardab, et teda tuntakse ära, et teda tabatakse.

Säärane vaade on iseloomustav väga argadele ja kartlikkudele inimestele ja ka neile, kelle südametunnistus pole puhas.

Silmade vaade suuna seisukohast.

Vaade altkulmu. Inimene, tahes olla mingi huvitava asja vaatlemise juures tähelepanematu, võtab ükskõikse poosi ja on liikumata, et mitte pöörd

enesele teiste tähelepanu; seejuures langetab vähe pea allapoole ja ainult altkulmu heidetud pilguga annab välja oma varjatud huvi asja vastu. Kui selle juures pilk on ka veel rahutu, siis väljendab see kartust; kui aga kiinduv, siis võib kindel olla, et inimene ootab soodsad juhust, et alata huvitatud asja otsekohest vaatlemist.

Inimene vaatab altkulmu mitte ainult siis, kui ta kardab, et teda jälgitakse, vaid ka siis, kui ta on üksinda ja oma mõtetes kiindunud kujutlustesse või olukordadesse, mis äratavad temas umbusaldust, sest kujutlused tekivad tema ajus kui asjad, mis on kättesaadavad ka välistunnetele.

Vaimustuse vaade. Taevast saab inimene valgust, sealt otsib ta »kõige kõrgema« asukohta, — ja sinna suundub tema vaade ka palve juures.

Vaade suundub üles, taevasse ka siis, kui inimese mõtted on pöördud sellele, keda tunneb enesest kõrgema olevat, keda ta pühalikult austab, kelle poole ta palavalt igatseb; näiteks muusika või luule naudingu ekstaasis, armastuse joovastuses jne.

Mis on kõrgel, see on ühtlasi ka kaugel, seepärast vaimustuse vaade ei ole mitte suunatud ainult üles, vaid ka kaugusesse.

Lisaks kõigele, mis juba öeldud vaate kohta, peab meeles pidama, et kui näitleja laval kõneleb minevikust, siis on tarvis vaade suunata otse publiku poole, saali pimedusse, mõeldava horisondi kaugusesse.

Ei ole huvituseta märkida, et näitleja vaade laval on nagu filmiaparaadi objektiiv — kui juhtub näitleja lavalt heitma pilgu otse publiku ridadesse, siis on ta vaatlejale silmapilk mängust väljas, samuti ka filminäitleja, kelle vaade eksib ära objektiiviga klaasi.

Seepärast peetagu meeles, et näitleja, kujutledes laval tulevikku või minevikku, vaatab kaugusesse, üle rahva peade. Mida kaugem tulevik-minevik, seda sügavam on vaade.

Ebaõige vaate suund on samuti ärandlik nagu vale liigutus kätega. Kuid käsi võib »hoida kammitsas«, võib taltutada, kui ei osata neid õigel ajal tarvitada, vaadet aga vaevalt.

Silmade liikumine.

Silmade pilgutamine. Me võime silmad kinni panna nii sageli, ruttu ja tugevasti kui tahame. Kuid nad lähevad kinni ka ilma meie osavõtuta: 1) mehaanilisest puudutamisest, 2) järsult saadud nägemise mõjutusest, 3) järsust kuulmise mõjutusest. On teada, et iga tundeline mulje mõjub seda tugevamini, mida järsum ta on. Pilgutamine, mis on tekitatud mehaanilisest puudutamisest, on reflektiivne näo närvi kajastus.

Iga järsk nägemis- või kuulmismeele mulje, mis võib enesega kaasa tuua hädaohu silmale, paneb välgukiirusega liikuma silma kaitse. Ja palju varem, kui võib saada aru ähvardavast hädaohust ja temast pääseda, on silm, see kõige õrnem ja kallim osa inimese organismist, juba kaitstud. Igaüks teab, kui raske, peaaegu võimatu on hoida silmi lahti, pilgutamata, täie hädaohutuse teadmises, kui meile kiirelt tõmmatakse käega silmade eest.

Silmad lähevad kinni ebameeldiva mõjul, eriti järsku saadud nägemise pildist, kuid väga harva seal juures püsivad nad kaua kinni, sest et silmade abil peame ühendust välisilmaga, ning hoides neid kinni, me piiraksime enese mõistust ja tegevust, ja oleksime abitud paljudes hädaohtudes.

Vaate muudatuste tähendused.

Vaade otse, pea loomulikus asendis: see on loomulik, harilik vaade.

Otse suunatud vaade, pea vähe langetatud:

mõtisklemine, mõistuse pingutus, kurvastus, valjus, ebasõbralikkus, tungiv huvi.

Vaade otse, silmalaud pooleldi kinni: argus, kannatus, „ei ole selge“, kahtlemine, kahtlustamine, umb-

usaldus, „keda siin petetakse“, tundmuste varjamine.

Mõlemad silmad suletud, väljendavad, olenedes žestist või üldisest poosist: mälu pingutus, pilkane pimedus, õõ, kannatus, uni, surm.

Kui on suletud vaid üks silm:

„ähvardab hädaoht“, „ole valmis“.

Kiire silmade pilgutamine:

„olen põrutatud“, „vaat, kus pauk“, „mul lõi kirjuks silmade ees“, „ei tea, kuhu ennast panna“.

Vaade pöördud kõrvale, muutmatu pea asendi juures:

„siin ta on“, „ma kuulen“, „olen valvel“, varjatud hirm.

Sama liigutus, kuid silmalaud pooleldi kinni:

„ma teesklen“, varjan ennast, luuran, kavatsen äraandmist, — üldse väljendab silmakirjalikkust, valelikkust ja piinlikkust.

Allalastud silmad:

tagasihoidlikkus, hähelikkus.

Pilk järsku üles heidetud:

„mu jumal“, „milline skandaal“, „kutsun taeva tunnistajaks“.

Sama liigutus, kuid pikemas vältuses: mälu pingutus, nägemus, ekstaas.

Vaade, millega mõõdetakse ümbrust: nemad, need siin, kõik, „mind on võimatu tabada“, „olen valvel“.

Vaade, millega mõõdetakse alt üles: põlastus, haavamine, väljakutse.

Sama liigutus, kuid üle õla: suurendab tunduvalt mõju.

Silmad pärani lahti:

viha, metsik viha, imestus, jube hirm, hullumeelsus, äärmine füüsiline kannatus.

Kõikidest kehaosadest silmad mängivad miimikas kõige tähtsamat osa, sest ei ole ühtegi miimilist liigutust, kas instinktiivset või tahtelist, mis ei oleks täiendatud kas enne või pärast, silmade liikumisega.

Hoogsa tegevusega haridusselts Pärnumaal.

**Are Haridusseltsis läheb näidend lavale alles 15 proovi järele!
Loengul käis keskmiselt 170 kuulajat!**

Are on Pärnumaa väiksemaid valdu — 1400 elanikuga. Teda läbib Tallinna-Pärnu maantee ja ainult 18 km eemal asuv maakonnalinn soodustab nii mitmetigi Are kultuurilist arengut. Seltskondlik tegevus on Ares alles noor — rajatud iseseisvusajal. Varematal aastatel polnud Ares ei raamatukogu, laulukoori, näitetruppi ega muid seltskondliku vabaharidustöö avaldusi. Kellel soovi ja energiat oli, see võttis osa vana, tugeva Pärnu-Jakobi Haridusseltsi tegevusest, kuna Jakobi asub Are keskkohast umbes 8 km eemal. Asjaolu, et Are ainsam hariduslik selts — Are Haridusselts — on alles 1922. aastal asutatud, on nähtavasti ka võimaldanud siin värske, jõurikka ja sisuka vabaharidustöö arendamise.

Seltsi esimeheks on hr. Aaspere, liikmeid on 60, liikmemaks 50 snt. aastas.

Are Haridusseltsi tugevaimaks küljeks on *näitetegevus*. Seltsil on oma alaline, kindla kodukorra alusel töötav näitering. Ringi kassa on ühine seltsiga. Ringi juhtideks on hr-ad Aaspere ja Kold.

Näidendite lavastamisel pannakse eriti suurt rõhku näidendite korraldajate kätteõppimisele ja viimistlemisele. Alles 15 harjutuse järele lastakse näidend lavale! Muidugi ei suudeta sel kombel läbi masindada suurt hulka näidendeid — pidusid korraldatakse ainult 5 korda aastas — kuid osavõtt pidudest on alati elav, keskmiselt 195, mille tõttu iga pidu annab 40—50 kr. puhast ülejääki. See kõik näitab, et maa publik hindab head mängu ja eelistab pigem vaadata häid näidendeid harva kui viletsaid sagedasti. Pealegi ei koosne Are Haridusseltsi peod ainult näidendist ja tantsust, nagu see on tavaline, vaid pidude kavas leiame ka laule, võimlemisettekandeid, rahvataintse ja muusikat. Ettekandele tulevad näi-

dendid valitakse meie näitekirjanduse paremiku hulgast, nii on siin lavastatud näit. „Vargamäe“, „Põhjalased“, j. m. Peo piletite hind on Ares 50 senti, kusjuures pilet on maksev nii eeskavale kui ka tantsule.

Kuna peod annavad korraldajale sissetulekut, siis on Are Haridusseltsil võimalik arendada ka otsest rahva hariduslikku taset tõstvat tegevust.

Selts on korraldanud loenguid üldhariduslikel, populaar-teaduslikel teemadel. 1933/34. tegevusaastal korraldati loenguid järjekindlalt igal nädalal, möödunud talvel ei olnud järjekindlus enam nii tugev, kuid käesoleval talvel tahetakse asja uuesti tõsisemalt võtta. Lektoriteks olid peamiselt Pärnu haridustegelased, teemadeks ühiskondlikud, maa-teaduslikud, tervishoidlikud, j. m. küsimused. Sageli täiendasid loenguid valguspildid. Keskmise osavõtt oli loengust 170!

Ka raamatukogu on seltsil väga heas korris. Kogu sisaldab 1001 köidet, millest 373 eks. on teaduslikke. Raamatukogu juhatajaks on noor põllumees hr. Illermaa. Raamatukogu saab toetust vallalt kaunis vähe — ainult 28 kr. aastas, s. o. täpselt sama summa, mille vald on kohustatud andma. Soodustusena saab raamatukogu kasutada vallamajas tasuta ühe toa. Selts aga ohverdab raamatukogule umbes 200 kr. igal aastal. Möödunud aastal suudeti raamatukogu täiendada 113 uue raamatuga. Raamatukogu tarvitajate arv — 59 — on aga siiski kaunis väike, kuid loodetavasti tõuseb lugejate arv Raamatu-aasta puhul.

Raamatukogu ruumes asub ka seltsi lugemistuba, kuhu on tellitud 10 ajalehte ja 1 ajakiri. Lugila on avatud igal õhtul.

Noorsoo enesearendamise eest hoolitseb Are Haridusseltsi juures hr. Haidla juhatusel töötav *maatulundusklubi*. Klubil on 20 liiget, koos käiakse igal nädalal, tegevus läheneb õpiringilisele tegevusele.

Muudest tegevusharudest olgu veel mai-

nitud laulukoor ja spordiring. Laulukoor töötab hr. Koldi juhatusel eri kodukorra alusel. Lauljaid on 20. Koor esineb nii laulu- pidudel kui ka seltsi oma segaeeskavaga pidudel. — Spordiringi tegevus oli möödunud tegevusaastal väiksem.

Järvakandi — vana hariduskeskus.

Kui arvata meie hariduse lu alguseks ärkamisaega, siis võime Järvakandi valda Lõuna-Harjumaal pidada üheks meie vanemaks hariduskeskuseks. Järvakandi vabaharidustöö jälgimine on eriliselt huvitav ka seepärast, et siin on olnud esitatud kõik meie seltsielu vormid — laulukoor juba „papi“ Jannseni ajal, „laulo-mängo“-seltside aja- järgul, kaskuskuratuurium venestusajal, Eestimaa Rahvahariduse seltsi osakond 1905. aasta sündmuste järele ja haridusseltsid iseisvusajal.

Vene ajal oli siinse rahva vaimliseks keskuseks Järvakandi ministeeriumi kool, kus on õppinud terve rida Põhja-Eestist pärit olevaid üldtuntud tegelasi, nagu näitejuht A. Lauter, kirjanik B. Linde, õpetaja J. Rummo, j. t. Koolijuhataja A. Kallion, kes praegu on Järvakandi algkooli juhatajaks, suutis venestusajalgi säilitada koolis eesti meelsust. Tol ajal töötas Järvakandis „kroonu“ poolt organiseeritud *karskus*-kuratuurium, kes omas valguspild aparaati ja muid õppevahendeid, ja korraldas ka täiskasvanuile avalikke loenguid. Kõnelejad ei käsitlenud ainult karskusküsimusi, vaid jutustasid ka elu mitmesuguseist nähteist, anatoomiast, j. m.

Kuna ministeeriumi koolile lubati muret- seda ainult venekeelset kirjandust, siis kujunes koolijuhataja A. Kallioni suur isiklik eestikeelne raamatukogu kogu ümbruse rahva kasutatavaks koguks.

1913. aastal asutati siia *Eestimaa Rahvahariduse Seltsi* osakond, mis harrastas väga mitmekülgselt tegevust. Samast organisatsioonist kujunes iseseisvusajal Järvakandi Haridusselts, kus on praegu 50 liiget. Seltsi esimeheks on J. Särekõnno.

Järvakandi klaasivabriku juurde asutati *Järvakandi Tehaste Haridusselts* ja Lelleperesse Järvakandi Haridusseltsi osakond.

Tehaste haridusseltsi esimeheks on hr. *Miki-ver*, Lelleperes juhib tegevust hr. *Jõudu*.

Loengute korraldamine, mis möödunud sajandi lõpul ja käesoleva algul on Järvakandis olnud õige elav, on nüüd siiski jäänud õige vaikseks. Ükski ülalmainitud kolmest organisatsioonist pole viimaseil aastail korraldanud oma ümbruse rahvale populaarteaduslikke loenguid. Tänavu aga näib arenevate organisatsioonide vahel korralik koostöö, mille üheks avalduseks on ka rahvalikkude loengute korraldamise kavatsus. Kõnelejad loodetakse saada oma ligemast ümbrusest ja ka Tallinnast.

Raamatukogud on aga Järvakandis heas korras ja lugejaid kaunis rohkesti. Valla avalikus raamatukogus on 548 köidet + 700 köidet Haridusseltsi kogus ja tehaste kogus 400 köidet. Esimest kogu juhatab J. Särekõnno, teist hr. Lipp. Vähe imestustäratavana tundub asjaolu, et neis mõlemas kogus leiame peagu ainult ilukirjandust. Valla kogus on ainult 117 ja tehaste omas 84 teaduslikku raamatut! Ometi on neil kogudel kokku tervelt 225 lugejat, milline arv, võrreldes valla elanike arvuga (2700) ja lugejate arvuga teistes valdades, on päris soliidne. Kuna pealegi Järvakandi on arenenud nurki, siis peaksid siinsed raamatukogud küll võimaldama oma lugejaile ka teadusliku kirjanduse saamist, kui mitte rohkem, siis vähemalt „Elava Teaduse“ numbrit näol.

Vald toetab raamatukogusid korralikult, andes raamatukogudele aastas 200 kr. toetust. Kuna paljud vallad toetavad raamatukogu ainult seaduses nõutud miinimumsum- maga (2 senti isikult), siis on Järvakandi vallaisad ses suhtes eeskujulikult täitnud oma kohustust rahvahariduse vastu.

Õpiringe töötas nii Järvakandis, s. o. vallamaja piirkonnas, kui ka Lellaperes.

Järvakandi ringi juhataks vallasekretär hr. Jaanus, Lellapere õpiringi põllumees hr. Jõudu, neist esimene omandas õpiringide töövõistlusel 2. auhinna (vt. lähem kirjeldus teisel). Mõlemad ringid jätkavad tegevust ka käesoleval tööhoajal. Järvakandis õpiti aiandust, Lellaperes seltskondlikku kasvatust. Käesoleval aastal õpitakse esimeses lavakunsti, teises kõneoskust.

Laulukoorid töötavad Järvakandi vallamaja ringkonnas (juh. Särekõnno) ja Lellaperes (juh. Jõudu), kuna tehastes laulukoor puudub. Esimeses kooris on 25, teises 20 lauljat. Haridusselts on korraldanud ka kontserte, kus on esinenud laulukoor ja orkester.

Näiteringid töötavad kõigi kolme organisatsiooni juures. Neist tugevaim on hr. Ojamaa juhatusel töötav Järvakandi Haridusseltsi trupp, kes lavastab aastas 5—7 näidendid. Tehaste trupil hr. Lipu juhatusel tuleb liiga sageli esineda, mille tõttu kannatab osade kätteõppimine. On olnud isegi juhuiseid, kus on näidend ettekantud kahe proovi järele!

Kastre seltsid ühinemas.

Kastre-Võobstes ei ole seltside vaheline läbisaamine senini olnud kõige parem. Omavaheliste arusaamatuste tõttu on jõutud isegi nii kaugele, et laulukoor ja raamatukogu asuvad Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu juures, õpiring Karskuseltsi juures ja Noorsooühingul on olemas ainult näitetrupp.

Kuna aga nüüd on omavaheline läbisaamine paranenud, siis on loota paari kohaliku seltsi ühinemist. Vastavad läbirääkimised on seltside vahel juba käimas.

Imavere vald asub Põhja-Viljandimaal, Järvamaa piiril. Vald kuulub Eesti suuremate valdade hulka, ta elanikearv on umbes 4000. Haridustegevust soodustavad siin head liiklemisvõimalused (omnibuseühendused Võhma, umbes 20 km, igapäev ja teisest vallaservast Paidesse, umbes 23 km, 2 korda nädalas) ja võrdlemisi tugev kohalikkude põllumeeste ühistegevus. Siin asub Imavere ühispiimatalitus, vastastikune kindlustusselts ja Võhma tarvitajateühingu harukauplus.

Lellapere trupp töötab kaunis raskeis tingimuses, kuid on saavutanud siiski hea kuuluse. Harjutatakse erakortereis, mängitakse suvel küünides ja talvel naabruses asuvais rahvamajades.

Rahvamaja suhtes on Järvakandi Haridusselts heas olukorras. 1927. a. valmis moodne, suur rahvamaja, mille saal mahutab kuni 400 inimest. Rahvamaja ruumes asub terve rida majanduslikke ettevõtteid, kellelt saadav üür aitab tasuda maja korrashoiukulusid. Näitelava võimaldab suuremategi näidendite lavastamist.

Tehaste haridusseltsil on kasutada õige kitsas ruumikene rahvamajaks: saal mahutab vaevalt 100 inimest, näitelava on kitsas, madal, dekoratsioon vähe.

Lellaperelased tarvitavad suuremate pidude puhul naabruse rahvamaja, tarbekorral aga peetakse pidusid, aktusi ja loenguid eraruumides. On kavatsusel ehitada ka Lellaperesse väiksemat, suurema saalita rahvamaja, mida saaks kasutada laulukoori ja näidendi harjutusteks, õpiringi koosolekuteks ja vähemateks koosviibimisteks.

Paljud Imavere elanikud on andnud oma lastele keskkoolihariduse peamiselt Põltsamaal ja Paides, vähem ka Viljandis. Tuntumatest tegelastest on Võhmast pärit ajaloolane Jaan Jung, tulundustegelane Joakim Puhk, poliitik August Rei j. t.

Võrreldes teiste Eesti valdadega loetakse ajalehti Imaveres kaunis rohkesti. Nimelt on siin 278 ajalehtede-ajakirjade tellijat, neist 52 tellivad päevalehti, 60 ajakirju ja ülejäänud 166 nädalalehti. On märkimisväärne, et naiste ajakirju — „Taluperenaist“ ja „Eesti Naist“ — tellitakse 31-es peres, seega rohkem kui teisi ajakirju kokku. Tellitavatest ajalehtedest-ajakirjadest on ainult 13 väheväärtuslikkude hulka kuuluvat.

Lahkuskudel pole Imaveres mingit pinda.

Hariduslikke seltsi on vallas 4, nimelt 2 raamatukoguseltsi (Imaveres ja Käsukonnas) ja 2 maanaiste seltsi (samades kohtades). Teised organisatsioonid, nimelt

Vabat. Tulet. Üh., Kaitseliit ja Naiskodukaitse, piirduvad oma otseste tegevusaladega ega takista hariduslikkude seltside tööd. Vabat. Tulet. üh. oma viie osakonnaga ja naisjaoskondadega korraldab küll mõnikord tantsuõhtuid kapakaljaga, kuid Kaitseliit ja Naiskodukaitse piirduvad ainult oma aasta-päeva pidudega. Seltside vaheline koostöö on kõigiti korralik.

Kuna käesoleva ridade kirjutajal polnud võimalik lähemalt tutvuda maanaiste seltside tööga, vaatleme lähemalt raamatukoguseltside tegevust.

Rahvamaja Imaveré vallas ei ole. Imavere rmtkg. selts töötab Imavere meierei ruumes, Käsukonna selts Käsukonna algkooli ruumes. Mõlemas mainitud ruumis on korralikud saalid avalikkudeks ettekanneteks, kuid näitelavad on kaunis kitsad.

Raamatukogud on olemas kummalgi seltsil. Kokku on neis 2002 köidet, sellest ilukirjandust 1033, mis näitab, et raamatukogu täiendamisel on arvestatud ka teadusliku kirjanduse suurt arendavat tähtsust. Harva on maa raamatukogudes teadusliku kirjanduse protsent nii suur kui Imaveres.

Lugejate arv ei ole aga kuigi kiiduväärne: terves vallas leidub ainult 98 raamatukogu kasutajat, s. o. ainult 2,5% valla elanikkude üldarvust! Loodame, et Raamatu-aasta ja E. Haridusliidu hoogtöö tulemusena see arv edaspidi kiiresti kasvab. Loetud on aasta kestel 523 köidet, seega iga lugeja kohta 5,3 raamatud. Uusi raamatuid on aasta jooksul juurde muretsetud kr. 161.48 eest.

Imavere raamatukogu juhatab H. Rebane, Käsukonna kogu hr. Saretok.

Näitetrupid töötavad kummagi seltsi juures, kuid ilma kodukorrata.* *Pidusid* on Käsukonna selts korraldanud möödunud aastal 7, millest on keskmiselt võtnud osa 85 isikut. Seda arvu tuleb pidada õige madalaks. Kuid pileтите hinnad on siin suuremad, kui paljudes teistes kohtades (Käsukonnas maksab pääse etendusele 35—50 sn., tantsuks 35 sn.), ja tulud pidudest on päris rahuldavad: Käsukonna raamatukoguseltsi möödunud tegevusaasta lõppes kr. 35.94 ülejäägiga, vaatamata sellele, et seltsil võimalus korralikult täiendada oma raamatukogu ja arendada muudki tegevust.

Õpingulist tegevust arendab ainult Käsukonna selts. Siin töötab õpiring juba kolmandat aastat oma kindla kodukorra alusel 21 liikmega. Ringi asutajaks on Käsukonna Raamatukoguseltsi esimees, noor põllumees F. Söödor, kes muide omab ka ligi 2000 köitelise isikliku raamatukogu. Õpiringi praeguseks juhatajaks on koolijuhataja Saretok. Möödunud aastal käsitleti õpingis kõneoskust ja seltskondlikku kasvatust.

Sportline tegevus on samuti koonduanud Käsukonna Raamatukogu seltsi juurde, kus töötab spordiring P. Orava juhatusel oma kodukorra alusel. Ringil on 24 liiget. Ringil on kaunis tublisti spordivahendeid. Suvel harrastatakse kergejõustikku, talvel poksi ja suusatamist.

Üldiselt on Imavere valla vabaharidustöös õige palju sümpaatseid jooni, kusjuures Käsukonna Raamatukoguselts oma mitmekülge tegevusega võiks olla eeskujuks paljudele hariduslikele seltsidele.

Haridustöö Prangli saartel.

Koht, kus muusika, laul, tants, näidend ja seltsielu on tundmata. Asutakse korraldama loenguid.

Vähe on nii kehvi ja mahajäetud kohti, kui seda on Harju rannas asuvad Prangli saared. Nad pole küll mandrist väga kaugel — lähemast rannast vaevalt paarkümmend ja Tallinnast 35 km, kuid majanduslikud ja selle tõttu ka kultuurilised olud on Pranglis väga viletsad. 600 Prangli elanikku on kõik kalurid. Saak on aga kehv, ja kui ta suvel ongi

parem, siis on räimede ja kilude hind väga madal — 1—5 senti kilo. Kuigi kalurid on ka väikeste maalapikeste omanikud, on maapind nii väike ja vilets, et sellest kuigi suurt lisa-

* Käsukonna näitetruppi juhatab hr. A. Martsepp, Imavere trupi kohta puuduvad andmed.

tulu ei saada. Sagedased tormid röövivad kalureilt püügiriistu ja raskendavad omakorda kalurite elu. Nii kalurite kui ka nende perekonnaliikmete vaba aeg kulub tööks merel ja põllul, õhtutel parandatakse ja kohendatakse võrke. Ka naised ja lapsed on töös. Olgu muide tähendatud, et kogu saare rahvas on omavahel sugulased.

Sääraste raskete majanduslikkude olude tõttu ei ole olnud võimalik tõusta ka rahva hariduslikul tasemel. Siin on muusika, tants, näidendite ettekandmine, peod ja igasugune seltsitegevus tundmata. 1926. aastal asutati küll Prangli Laulu- ja Mänguselts, kuid see ei saanud raskete olude tõttu tegevust arendada.

Talvisel ajal, mil meri on jään (jaanuarist märtsini või aprillini), on saare rahval vaba aega ja siis kasutatakse ka vahendeid enesearendamiseks. Seni oli enesearendamise ainamaks võimaluseks Prangli saarel avalik raamatukogu, kus on 372 köidet. Talvel tõuseb raamatukogu kasutajate arv 40-ni. Loetakse peamiselt Vilde ja Saali töid. Kuna vallaomavalitsus on väike (600 elanikku vallas) ja vaene, siis on ka toetus raamatukogule kaunis väike, nimelt 25 kr., millest 10 kr. läheb raamatute hankimiseks ja ülejäänud osa majanduslikkudeks kuludeks.

Et saare rahvas mitte liiga passiivne ei ole, näitab ka seik, et talvel käib 80—100 Prangli perekonnas ajaleht.

Eeloleval talvel kavatses Prangli algkool hakata korraldama avalikke loenguid täiskasvanud kodanikele. Viis aastat tagasi korraldati neid ja osavõtt loenguist, mida täiendasid valguspildid, oli väga elav. Käesoleva talve loeng hooaeg avati 21. nov. hariduskonsulent Neeme Ruusi loenguga. Edaspidi esinevad loengseeriaga eesti vabadussõjast ja ajaloost kohalik vallasekretär hr. Jürman ja koolijuhataja pr. Jürman. Kuna õpetajakond püüab teha kõik mis võimalik ka täiskasvanud pranglilaste haridusliku taseme tõstmiseks, ja kuna senini on loengust osavõtnute arv kõikunud saja ümber, võib loota, et vabaharidustöö Prangli saarelgi suundub normaalsetesse oludesse.

Hoogne seltsielu Tamsalus.

Möödunud talvel põlenud Tamsalu Tuletõrje seltsimaja asemele on selle seltsi agarad tegelased jõudnud ühe suvega ehitada uue nägusa maja ja selle isegi väga hästi sisustada. Näitekursuse lõpupeol tõendasid Tamsalu tegelased jälle kord, et meie maateatrit ei tule kaugelegi igal pool hanejalgadesse panna. Kuigi lavastati harilikku arvamuse järgi maaoludele ülejökäivat näidendit — Vuolijoe „Koidulat“, peab Tamsalu teatriringi kohta tunnustama, et see õnnestus neil üle ootuste hästi. Kohaliku näitejuhi A. Ahermaa töö on kandnud head vilja ja ka publik oskab sellest lugu pidada. Uue maja avamisel lavastatud J. Liivi „Ordu-meistrit“ on juba kaks korda mängitud ja ka „Koidula“ etendusel oli saal rahvast täis.

Peale näiteringi hea mängu väärib seal märkimist lava sisseseade, mis on moodsaim ja täiuslikum maalavadeist. Kogu lavasisseseade maksab küll ühes elektrivalgustusega 2.750 krooni, kuid võimaldab siis ka selle tõttu väga kiiret ja piltide rohket vahetust. Uudsenä on seal peale hariliku ringhorisondi veel must horisont.

Näitelava sisseseade tegi E. Haridusliidu dekoraator R. Sepp ja näitekursust juhatas Haridusliidu instrktor V. Sooserv.

Kui „Vidriku parun“ Võrus käis.

Möödunud suvel Sännas peetud näitekursuse ettekande kohta kirjutab „Võru Teataja“:

Sänna näitetrupp, mis näitekunsti kursustel, mis hiljuti lõppesid, oli teinud tublit tööd, külastas „Vidriku paruniga“ eile Võru. Iseenesest on see ühel maa näitetrupil julge ettevõte: külastada linna lava oma jõududega ja Võrus üks haruldasi. Sännalaste kohta peab aga ütleva: „Veni, vidi, vici!“ — võitis ka näidendite suhtes hellitatud linlase. Tublit tööd oli siin teinud igatahes ka näitejuht Sooserv, kes juhatas sännalaste näitekunsti kursusi ja õpetas kätte ka „Kandle“ laval ettekantud „Vidriku paruni“. Tema kätt oli tunda nii mõnegi tegelase juures, kes aga kippusid unustama juhi näpunäiteid ja seetõttu jäid nii mõnigi kord oma lavalistes võtetes poolikuiks. Peaaegu laitmatud olid parun ise ja vallavanem.

Üldiselt jäädi sännalastega Võrus vägagi rahule, mida tõendas lakkamatu lõppaplaus. Andestada ei saa aga sännalastele seda, et nad peo alguse niivõrd hiljaks välja kuulutasid — kell 22, mil üks „ontlik“ võrulane armastab juba minna magama. Osalt viimasest asjaolust oli tingitud ka see, et rahvast oli neid vaatama kogunenud vähevõitu.

Ellamaa tööliste haridustöö.

Ellamaa riiklikus turbatööstuses on tööliste vabaharidustöö korraldatud hästi. Ametnikkude ja tööliste enesearendamise ja mõistliku meelelahutuse eest hoolitseb Ellamaa ametnikkude ja tööliste haridusselts. Vabrikü valitsus on seltsile kõigiti vastutulelik. Nii näit. on raamatukogu, mis on kasutada ka kõigil töölistel, vabrikü valitsuse hooldamisel. Kogus on ligi 2000 köidet. Igal aastal saab selts oma tegevuse arendamiseks toetust kr. 80.—, mis kasutatakse loengute korraldamiseks ja õpingilise töö edendamiseks. Rahvamaja ruumid on seltsil tasuta kasutada.

Selts kavatses korraldada järjekindlalt õpingilist tööd ja avalikke loenguid. Käesoleval sügisel on loengutega esinenud kirjanik Mait Metsanurk ja hariduskonsulent Neeme Ruus.

Eesti Naisliit arendab õpingide tööd.

Eesti Naisliit on lasknud koostada 3 õpingi kava, mis on naiseltsidele kätte saadetud. Kavad on toitlustamise, kodukorralduse ja naise ühiskondliku kasvatusel alalt.

Maanoorte huvi õpingide vastu kasvab.

Maanoorte ringid ja maatulundusklubid on olnud agaramateks õpingide tegevuse harrastajateks. Ülemaaline Maanoorte Ühendus soovib edaspidi oma liikmetel veelgi rohkem rõhku panna õpingilisele tegevusele. Maanoorte häälekandja novembrikuu numbris on toodud koguni 2 artiklit õpingide töökorraldamise alalt.

Kirjanduslik ringvaade

Joh. Käis,

Jsetegevus ja individuaalne tööviis.

Pedagoogiliste küsiraamatute seeriast „Teel töökoolile“ VII. Pedagoogilise ühingu „Võru Seminar“ väljaanne, Võrus 1935. — 244 lhk., hind kr. 3.—

Eesti kool, eriti algkool, on riikliku iseseisvuse ajal teinud läbi suure arenemistee. On teostunud 6-klassiline algkool, emakeelne kesk- ja kõrgem kool; on paranenud ka kooli välised tingimused; endise, veneaegse, puhtraamatulise õpetuse asemel hakkab võtma järjest rohkem maad ajakohasem õpetus- ja kasvatustöö. Meie kooli sihtide ja vormide rajamisel ei ole olnud kasutada väga palju vanu haridustöö traditsioone, mistõttu uue kooli ehitamisel on võinud olla juhtivaiks uuenduslikud mõtted rohkem kui mõne teise, vanema kultuuriga, rahva juures.

Kooliuuendustöö, mis on leidnud aastast-aastasse järjest rohkem tunnustamist ja teos-

tamist, eriti noorema õpetajaskonna poolt, taotleb oma tähtsamate põhimõtetenä *isetegevust* ja *individuaalset töövõisi*, kusjuures individuaalsuse printsiip on tihedalt ja harmooniliselt seotud ka sotsiaalse, ühiskondliku kasvatusel ideedega.

Meie kooliuuendustöö eesrinnas on kogu aeg seisnud silmapaistva ja energilise töömehe *Joh. Käis*, kelle sulest on ilmunud hulk pedagoogilisi käsi- ja rakendusraamatuid ning kes oma kooliuuenduslikke põhimõtteid on rakendanud tegelikku koolitöösse. Tema teeneks tuleb pida eriti töökooli põhimõtte, isetegevuse ja individuaalse õppeviisi uurimist, tutvustamist ja rakendamist eesti koolis, eriti oma tegevuse kaudu Võru seminari direktorina, vastavate loengute ja töönaidete paljudel õpetajate päevadel, oma pedagoogiliste teoste kaudu jne. Kuid seni on puudunud teos, mis oleks sisaldanud tervikuna isetegevust ja individuaalse õppeviisi käsitletuse, kuna need on olnud laiali pillatud mitmesuguste ajakirjade jne. veergudel. Selle lünga on nüüd täitnud *Joh. Käis* ülalnimetatud teosega. Autor

kirjutab teose eessõnas muide järgmist:

„Iseseisva Eesti haridusideaali selle osa, mis ei sõltu üksikute ühiskondlikkude rühmituste maailmavaatest, moodustab vaba, oma rahva kultuurelus teovõimne ning teotahteline demokraatlik riigikodanik — *isiksus*. Selle ideaali taotlemiseks on vajalik kasvava põlvkonna kõigi positiivsete individuaalsete võimete arendamine, mille eelduseks on kasvatus *iseseisvusele isetegevuse kaudu*. Just väikerahva omakultuuri loomiseks, kandmiseks ja arendamiseks on tingimata tarvilik, et igas rahvaliidikes peituvad loovad jõud ja võimed võiksid isetegevvalt kasvada: iga kasutamata jäetud arenemisvõimalus üksikinimesele oleks kaotus üldsusele.“

Need on mõtted, mis puudutavad lähedalt ka kogu vabaharidustöö sihte ja eesmärke. Oleme ka vabaharidustöös võtnud tähtsamaks põhimõtteks *isetegevuse* ja teisiti see ei ole mõeldavgi. Ka on selge, et vabaharidustöö ei saa käia eraldatud rada üldisest haridussüsteemist, mille aluseks on kool. Ses mõttes on tänapäeva vabaharidustöö uemad sihid lähedalt seotud koolipedagoogika uuenduspuuetega ja seda viljakam saab olla vabaharidustöö, mida rohkem sel alal arvestatud pedagoogilisi põhiluseid ja -sihte. Seepärast on Joh. Käis'i „Isetegevus ja individuaalne tööviis“ vajaline käsiraamat ka vabaharidustöötajele, kes tahavad mõista ja süveneda nimetatud põhimõtete olemusse ja neid tegelikult teostada; muidugi neid põhimõtteid kohandades vabaharidustöö erilaadile ja -oludele. J. K. nimetatud teos annab kujuka ülevaate individuaalsuse-põhimõtte olemusest, selle didaktilisest küljest; toob iseloomustavaid võrdlusi vanast ja uuenduslikust koolist, õpetusest; selgitab lähemalt individuaalse tööviisi avaldumise- ja rakendusvõimalusi, neid illustreerides ohtrasti näidetega kõigi kooli õppeaastate kohta jne. Lõpuks toob ülevaate individuaalse tööviisi puhtakujulisemast vormist koolitöös — Dalton-plaanist.

Märkimisväärne oleks siinjuures, et Joh. Käis'i teened eesti kooliuuendajana on äratanud tähelepanu ka välismais. Erilist huvi on sellele hakatud tundma Soomes ja ka Rootsis. „Isetegevus ja individuaalne tööviis“, mille kohta on soome pedagoogilises ajakirjanduses ilmunud mitu kirjutust, ilmub lähemal ajal ka soomekeelses tõlkes. K. L.

Bernhard Linde,

Rootsi.

Kirjastus «Varrak» Tallinnas, 1935. 176 lk., 127 pilti ja kaart tekstis. Hind 3 krooni.

Meie ülemere-naaber Rootsi on meile kõigile võrdlemisi hästi tuntud oma ajaloo selles osas, mil ta riigipiirides asus ka Eesti ala. Kuid praeguse Rootsi kohta on meil õige pealiskaudsed kujutlused, või piirduvad need

EESTI KIVIÖLI A. Ü.

Suurim õlitööstus Eestis.

Juhatus ja müügiosakond:

Tallinn, Jaani 6.

Kõnetr: 465-56, 463-05,
462-04, 464-50.

Tehased ja kaevandus:

Kiviõli jaam.

Kontor: Sonda 15.

Saadused:

KÜTTEÖLI

IMMUTUSÖLI

BITUUMEN

„KRESOLAAT“ (Fenolaat)

„KARBESTOLEUM“

Katuselakk

„KIVITÕRV-EKSTRA“

Puhas põlevkivi-katuselakk

MOOTORNAFTA

Tolmuõli

„ESTOLMIT“

Viljapuu-karbolineum

„ESTOLEUM“

PUURIMISÖLI

Auto- ja aviobensiin

„ESTOLIN“

Tarvitage ja nõudke kõikjal

EESTI KIVIÖLI A. Ü. saadusi

enamasti Rootsi kauni pealinna Stockholmiga ning ta maa mõne üksiku eluavalduisuse tundmisega. Seepärast on selle raamatu, mis eriti tänapäeva Rootsit esitab meile õige mitmekülgset, ilmumine väga tervitatav. Mitte üksi kultuursed, vaid majanduslikudki huvid seovad meid Rootsi (kas või ainuüksi suurenevad turistide-voolu Rootsi silmas pidades). Kõik need asjaolud sagedasti teevad otse vajalikuks lähema tutvumise Rootsi tänapäevaga. Teos täidab päris hästi oma tutvustamisülesannet. Rikkalik ja mitmekülgne pildimaterjal (isegi kohati üle proportsiooni mõnel alal, näiteks kirjutuse puhul Rootsi filmi üle) elustab soliidseid ja ülevaatlikke kirjutusi, mille autoriks on sarnased asjatundjad, kui professorid Sten Karling, Per Vieselgren, Harri Moora, magistrid Evald Blumfeldt ja Paul Ariste, dr. Bror Jonzon j. t.

Raamatus leiavad käsitlemist Rootsi majanduselu, esiajalugu, ajalugu, rahvakultuur, poliitika, koolikorraldus, keel, kirjandus, kunst ja kunstitööndus, teater ja muusika, filmikunst; ülevaade antakse ka Eesti rootslastest ja toimetaja B. Linde poolt Rootsi ilukirjandusest eestikeelseis tõlkeis. Lõppu on lisatud ka näpunäiteid Rootsiis matkajatele. Eessõna raamatule on kirjutanud Rootsi minister Eestis A. Kosküll. Raamatu hind, võrreldes pakutavaga, ei tundu olevat kallis.

O. Liiv.

K. Liideman,

Kas tunnend maad?

K-ü. „Agronom“, Tallinnas 1935, hind Kr. 2.50.

Pärast E. Petersoni „Paisete“ ilmumist on vähestel olnud teravat silma Eesti elu varjukülgede paljastamiseks ja kodanlist julgust nende arvustamiseks. Dr. O. Loores oma ajaleheartiklitega on küll vahetevahel tekitanud sensatsiooni ja häirinud väikekodanliku elu mugavusi, kuid ajaleheartiklitel on lühikene iga: need ununevad peagi. Nüüd on aga must-valgel jäädvustatud „hüüdja hääl kõrves“, kes tulnud tasandama teed oodatud Messiasel. See on põllutöömínisteriumi dir. K. Liideman oma kõnedega ja artiklitega 1931—1935, mis kogutud raamatusse „Kas tunnend maad?“

Käesolev raamat, alltiitliga „Sõelumatu mõttekillustik Eesti ehitajale“, sisaldab palju õigeid mõtteid ja teraseid tähelepanekuid, mis ei pruugi olla igakord jumal teab kui uued, aga teiselt kuulduna ja kõrvalt nähtuna nad kinnitavad meid oma argeis mõttevälgahtusis ja arvustavais tähelepanekuis, äratavad meis vastukaja, teevad soojaks, panevad mõtlema. Autori mõnesuguseid liialdusi ja ootamatuid üldistusi võib ju eitada, mõnede tema väidete õiguses ja tabavuses kahelda, milles aga ei saa kahelda ja mida ei saa eitada, on

see, et need tihti paradoksaalsed väited tahes või tahtmata panevad lugeja mõtlema ja mõttes ühinema autoriga või temale vastu vaidlema. Sellega ongi raamat saavutanud oma õilsa eesmärgi — on pannud tõsise lugeja sõeluma „sõelumatu mõttekillustiku“. Et see nii on, ei kinnita üksi allakirjutanu avaldis „Arengu“ veergudel, vaid seda näeme kuuleme saamast K. L. raamatust (lk. 70—71), kus tuuakse katkend A. H. Tammsaare arvustav-filosoferiivist artiklist „Vabas Maas“. Pinnapealne lugeja, ajaviite kirjanuse harrastaja ärgu parem võtku kätte K. L. raamatut, kus arutellakse sääraseid kaugelekuündivaid ja sügavtähtsaid sotsiaalpoliitilisi, majanduslikke ja kultuurilisi probleeme, nagu: 1) „Tähiseid kindlamatele radadele“, 2) „Kuhu me läheme“, 3) „Eesti rahvuslikust ideoloogiast“, 4) „Maa ja maailma-vaade“, 5) „Maa ja kultuur“, 6) „Põhijooni agraarprogrammi alustest“, 7) „Maa ja Eesti rahvastiku probleemid“, 8) „Maaseaduse aastapäeval“, 9) „Eesti talu kindlustamine — kodukaitse töö“, 10) „Noored C. R. Jakobsoni jälgedes“ ja 11) „Maa õnnistus ja maa sundus“.

Eriaegadel ja eriteemel kirjutatud ja ettekantud kõned ja artiklid sisaldavad kohati korduvaid mõtteid ja näiteid, mis on paratamatud seal, kus tuuakse näiteid ühest ja samast keskkonnast, Eesti ühiskonnast. Ka ei ole raamat päris vaba vasturääkivustest. Nii ütleb K. L., et „käesolev mõttekillustik ei anna seda otsitavat (meie rahva psüühil ja olustikul põhjenevat, ühendavat) ideoloogiat ennast, siin on vaid metoodikat selle otsijaile ja toorainet selle püstitajaile“ (lk. 27). Kuna „rahvuslik ideoloogia on põhjendatud rahvuslike sihtide süsteem, rahvusliku teo, töö kaugelekuündiv kavand“ (k. 52), siis pisut lehitsedes käesolevat raamatut avastamegi säärase „rahvuslike sihtide süsteemi ja rahvusliku töö kaugelekuündiva kavandi“. Lk. 42 kuuleme, et riiki ja rahvust juhtivaks ideoloogiaks (autori sõnadega: idee käsuks) tohiks olla: „juurige endast lõplikult välja orjarahva vaim, selgitage ja tõstke kõrgele meie kui väikerahva sisemised, vaimsed ja hingelised väärtused, kasvatage endistest Vene keiserrigi alamatest ja Saksa päris-härra moonakatest teadlikud Eesti demokraatliku vabariigi kodanikud, muutke kitsarinnaline väikekodanlane ühiskondlikuks kultuurinimeseks, puhastage teed poliitilise kildkonna huvide prahest terve rahva majandusliku tasakaalse jõukuse kujundamiseks. Need on ülesanded, küllalt kõrged, et ühendada ja tiivistada, küllalt tähtsad, et ohvrit kanda“ (lk. 42). Kui aga autor arvab, et tema raamat pakub „metoodikat“ rahvusliku ideoloogia otsijaile (lk. 27), siis kahjuks seda küll ei ole leida. Ei saa ju pidada „metoodikaks“ trafareetseid, Moosese ajast tuntud kärke:

„Peab arstima, peab lõikama, peab mäda välja laskma, peab siduma ja kosutama“ (lk. 43).

Oma raamatu puudustest autor on teadlik, kui ütleb, et „siin (raamatus) kogutud valik viimaste aastate kõnedest ja artiklitest, mis haarab maa, rahvuse ja riigi sugemeid, on muidugi dilletantlik... mõte on siin enamasti viimistlemata, kirjanduslikkude materjalidega, allikatele osutamise ja töestamata“ (lk. 14). Kuid läbi „skeptilise ja valutava prilli“ end ja maailma vaatleja autor tunneb ka oma teose tugevat külge. See on raamatu *algupärasus* (mitte algupäratsemine!), meie endi olustiku kasutamine, sellest järelduste tegemine, võõraste olude ning tendentside kõrvalmõjudeta (lk. 15). Kahtlemata aitab käesoleva raamatu lugemine kaasa meie haritlaskonna ümberorienteerumisele senises inertses mõttekäigus. Temas leiab äratust ja huvi küll rahvuslikult häälestatud haritlaskond ja akadeemiline noorsugu, küll põllumehed, agroomid ja maanoored. Ärgu jäägu K. L. sõnad „hüüdjaks hääleks kõrves!“ V. Orav.

Dr. H. Veiss ja Dr. P. Johansen,

400-aastane Eesti raamat.

Wanrad-Koell'i katekismus 1935. Tallinn, MCM XXXV, Graafikatööstuse Juhtide Ühing «Poli-graaf». 71 lk. Hind 4 krooni.

Raamatuaasta puhul trükist ilmunud raamatute hulgas erineb käesolev teos juba oma välimusega. See on kindlasti paremini väljaantud raamatuid Eesti iseseisvuse ajal. Oma

sisult huvitav nii hästi uurijale kui ka tavaliisele lugejale (vähesed teosed võivad selle omadusega hiilgada), jäädvustab ta väärikal viisil esimese eesti raamatu tekkimislugu ja jäänudseid meile. Nii oma luksusliku välimuse kui ka päevakohase sisuga see raamat on saanudki meil väga haruldase huvi osaliseks, nii et juba esimestel müügipäevadel trükk oli lõpukorral ja teos muutumas ainult raskustega saadavaks. Praeguse ni on meil siis raamatuaastal ilmunud vähemalt üks raamat, mille vastu on üles näidatud raamatuaasta kohast huvi. O. Liiv.

Tallinna raekoda.

Tallinna Linnaarhiivi eriväljaanne. 1935. 45 lk. ja 67 pilti, kriitpaberil.

Esimese sellelaadilise katse on teinud Tallinna Linnaarhiiv, alustades Tallinna tähtsamate ajalooliste ehitiste jäädvustamist eriväljaannetes. Esimesena on vaatluse alla võetud pärl omataoliste hulgas, vana auväärt raekoda. Tekstiosas leiame Tallinna raekoja ajaloo, kus on mõndagi senitundmatut; raekoja ajalugu aitab valgustada ka Tallinna kultuurajalugu, ehitise kirjeldusosas on aga kahtlemata väärtuslikke lisaandmeid kunstiajaloolastele.

Raamat on välja antud väga nägusalt, heal materjalil, pildid kriitpaberil ja tehniliselt hästi õnnestunud. On arvata, et see raamatuke leiab väärikat vastuvõttu kõigi nende juures, kes on huvitatud meie kunstiajaloo, eriti Tallinna tähtsamaist mälestustest. O. Liiv.

Kroonika.

Haridusliit pidas aastakoosolekut.

Valiti uusi nõukoguliikmeid.

Eesti Haridusliidu asemikekogu pidas koosolekut 10. nov. s. a. E. Haridusliidu büroo ruumes. Koosolekule oli saabunud 51 haridusliku organisatsiooni esindajat. Koosolekut juhatas Loksa Hariduseltsi esimees A. Miki-ver, protokollisid hariduskonoulendid N. Ruus ja K. Laane.

Nagu selgus esitatud tegevusearuandest, on Liidul 509 liiget-organisatsiooni, kelle üksikliikmete arv on umbes 35.000, kaasa arva-

mata E. Haridusliidu liikmeskonda kuuluvate eriliitude üksikliikmete arv. Koos nendega tõuseb Liidu üksikliikmete pere ligi 100.000-ni.

Üksikasjalikuma tegevuse ülevaatega esinesid liidu esimees O. Köster ja peasekretär Ev. Vender, kelle ettekandeist selgus, et Liidu tegevus on möödunud aastal arenenud väga hoogsalt. Nii näit. oli nõudmine *lektorite ja kursuste* järele nii suur, et oldi sunnitud kulutama selleks otstarbeks 500 krooni üle eelarve.

Liit on püüdnud teha kõik mis võimalik *maaseltside olukorra parandamiseks*. Nii mõneski suhtes on sel alal saavutatud nimetamisväärsed tagajärgi. Nii näiteks määras Vabariigi valitsus vastavalt möödunud talvel peetud hariduskongressi soovile Kr. 5000.—toetuseks *maaseltsidele autorihonoraaride katteks*. Eelolevate jõulude, Vabariigi aastapäevade j. t. pidustustel ongi seltsidel võimalik seda soodustust kasutada.

Riigi eelarve korras on määratud ka lisatoetust Kr. 3000.— *dekoratsioonide valmistamiseks* maa-rahvamajadele.

Asunduskapitali juurde on loodud *rahvamajade fond*, mis kergendab laenude saamist uute rahvamajade ehitamise puhul. Lõpuks märkis peasekretär E. Vender ka rahvaülikoolide seaduseelnõu väljatöötamist, mis tublisti kergendab rahvaülikoolide võrgu laiendamist, kui seadus maksma pandaks. Hasomin ongi lubanud kõigiti selleks kaasa aidata.

Õpiringide vahelise töövõistluse tulemused esitas õppetöö toimkonna esimees *Jaan Rummo*. Nagu ettekandest selgus, töötab Eestis 237 õpiringi, kus algkooli lõpetanud noorsool on võimalus ennast täiendada ja arendada. Õpiringide vaheline töövõistlus ja ringide tegevusega tutvumine on näidanud, et õpiringides tehakse tõsiselt kasvatavat tööd, mis haarab umbes 6000-liikmelise noorsoo pere.

Töövõistlusest on võtnud osa 41 õpiringi, kellest 29 tunnustati auhinna väärsiks. Anti välja 4 esimest auhinda (à Kr. 20.— väärtuses kirjandust), 12 teist auhinda (à Kr. 15.— väärtuses kirjandust), 5 kolmandat auhinda (à Kr. 10.— väärtuses kirjandust) ja 8 ergutusauhinda (à Kr. 5.— väärtuses kirjandust). Peale selle antakse iga auhinnatud õpiringi juhatajale kirjandust.

Ülevaatega Liitu koondunud seltside seest *mitsest tegevusest* esines hariduskonsulent *Neeme Ruus* seltside aruannete põhjal. Selgus, et tähtsamaks alaks on seltside tegevuses *pidude korraldamine*; leidub ainult 8% seltse, kes pidusid ei korralda. Järjest näib süvenevat mitmesuguste *ringide tegevus*, millistest tuleks mainida näite-, õpi-, spordi- j. m. ringe ja laulukoore. Tähtsamaks vabaharidustöö vahendiks on raamatukogud, kuna vastavate summade puudusel on *loenguid* ja *kursusi*

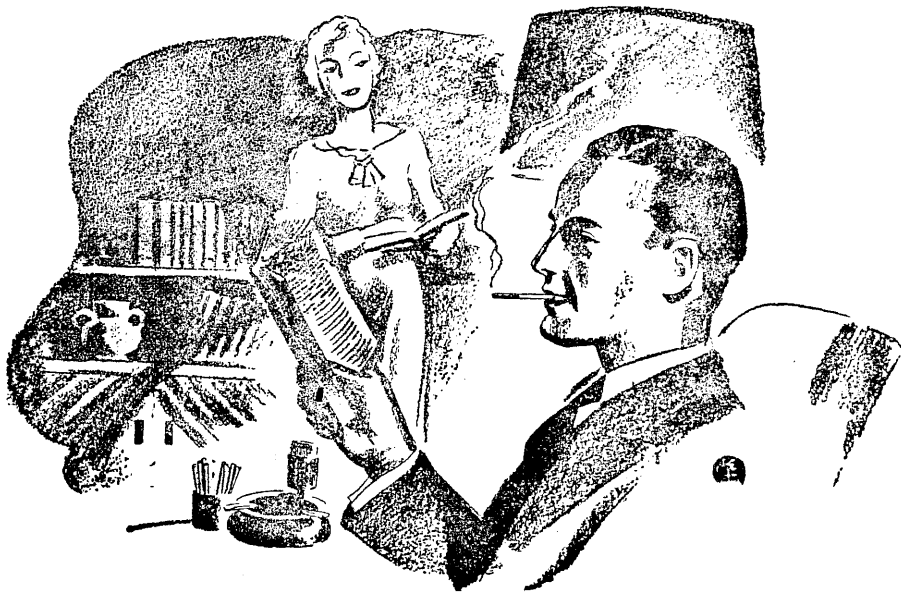
saanud korraldada ainult umbes 50% seltsidest. Hoogsalt edeneb ka aktuste, näitekohutute ja õpireiside korraldamine.

Liidu kassaaruanne võeti vastu esitatud kujul, s. o. tasakaalust Kr. 37.761.63.

Eesti Haridusliidu *tulude-kulude eelarve*, mille kandis ette peasekretär E. Vender, on koostatud Kr. 36.725.— suuruses. Seejuures on märkimisväärne asjaolu, et kuigi liidu tegevus, eriti vabaharidustöö süvendamisel õpiringide organiseringimine, loengute-kursuste korraldamine, maateatri arendamine jne. — on muutunud laiaulatuslikuks ja nõuab senisest rohkem pingutusi, on liidu sissetulekud riiklike toetuste osas vähenenud, mis ei lase kõigiti arendada võetud ülesandeid. Asemikekogus märgiti, et vabaharidustöö alal on meil palju ära tehtud, kuid edaspidise tegevuse vajalikel määral edasi arendamiseks on vaja leida senisest ka rohkem võimalusi aineliste aluste kindlustamiseks. Kuna teised võimalused on muutunud piiratuiks, siis tuleb liidul pöörduda jälle seltskonna poole vastava korjanduse ja loterii korraldamise teel.

Liidu tegevuskavas on tähtsama punktina nähtud ette üldise, kõigi Haridusliitu kuuluvate organisatsioonide vahelise *hoogtöö* korraldamine, mille sihiks on hariduslike seltside tegevuse muutmine kavapärasemaks, anda Haridusliidult lähemaid instruksioone seltside kõigi alade kavakindlaks väljaarendamiseks ja koostöö saavutamiseks hariduslike seltside vahel. Vastavad hoogtöö üldised alused on välja töötatud ja seltsidele juba kätte saadetud; lähemal ajal saadetakse ka kõigi seltside harrastuste ja alade kohta lähemad selguskirjad ja juhtnöörid. Samuti jätkab liit endiselt isetegevusliku vabaharidustöö arendamist *õpiringide võrgu* täiendamise ja nende seest tegevuse tihendamise teel, kuigi see ala vajaks senisest rohkem majanduslikke võimalusi, samuti senisest rohkem selle ala juhtide ja tööjõudude tegevusse rakendamist. Ka on liidu tegevuskavva võetud *kirjalike koduõpingute korraldamine*, millest aga kahjuks majanduslikel põhjusil tuleb käesoleval tegevusaastal loobuda.

Kuna üheks tähtsamaks hariduslike seltside avalduseks on maateatri arendamine, siis liit on sellele alale pühendanud suurt tähele-

Alates esimesest tõmbest

kuni lõpuni suitsetame rahul-
oluga rahva oma moodsa tubaka-
tehase meistertooteid

ETK^{nr} sigarette **TURIST**
ja paberosse **AHTO, GRAND**

Need on suitsetajaile nagu elus-
tavad päikesekiired sügishäma-
ruses.

panu. Siin on tähtsamaks küsimuseks kohtadel näiteseltskondade organiseerimine, milles toimub järjekindel arendav tegevuse õpiringide põhimõttel, et tuua suuremat sisulist ja ka kunstilist täienemist meie maa lavategevusse. Haridusliidu poolt on välja töötatud ja trükkis ilmunud seesuguste teatriringide kodukord, mille alusel soovitatakse igas seltside tegevuse piirkonnas vastavad teatritegelaste ringid organiseerida. Peale selle liit jatkab endiselt loengute, kursuste jne. korraldamist kõigi kasutada olevate võimaluste piires.

Läbirääkimistel tegevuskava kohta võeti elavalt sõna hoogtöö kohta, kusjuures selle korraldamine seltside seesmise tegevuse virgutamiseks ja kävakindlamaks arendamiseks peeti vajaliseks, kuigi see on seotud ka mõningate raskustega tulemuste hindamisel.

Läbirääkimiste osas võeti õige elavalt sõna maaseltside lõbustusmaksustamise asjus. Märgitakse, et maa hariduslikud seltsid, kellelt nõutakse igakülgset kultuurielu arendamist, peavad suurema osa (tihtigi kõik) oma pidude sissetulekuist pühendama lõbustusmaksuks, mistõttu kannatab ka sisuline tegevus. Ka on lõbustusmaksu määr igas maakonnas isesugune. Võetakse vastu soovialvaidus, et kaotatakse hariduslikelt seltsidelt lõbustusmaks ja leitakse toetusi autorihonoraari tasumiseks.

Ka avaldati soovi, et Vabariigi Valitsuse poolt määratud 5000 krooni maaseltside toetuseks autorihonoraaride maksmiseks kasutataks maaseltside huvides.

Edasi sooviti, et seltsidel võimaldataks

kasutada ka kultuurfilme, millise ülesande on võtnud endale ühing „Kultuurfilm“, kes aga seni pole suutnud nimetamisväärset ära teha, kuna erafirmadelt filmide hankimine tulevat palju odavam.

Ka avaldati soovi, et seataks sisse ka kontroll igasuguste loengute ja kinoetenduste korraldajate suhtes maal, kuna sellel alal seni on igasugu äritejad jne. pakkunud palju alaväärtuslikku, mistõttu on kõigutatud ka maarahva kultuurihuviseid.

Koosolekul tuli ümbervalimisele 9 nõukogu liiget, kes valitakse kolmeks aastaks. Liidu nõukogu koosneb 23-st liikmest, kellest kolmandik kuulub ümbervalimisele. Asemikekogu otsustas tõsta nõukogu liikmete arvu 30-ni ja valida tänavu 10 liiget. Valituks osutusid saadud hääle järjekorras: K. Selter (majandusminister), Vold. Päts (Hasomini direktor), Jaan Ruus (Kunda rahvaulikooli juh.), J. Rummo (Tallinna rahvaulikooli abijuh.), O. Köster, rkl., A. Kutser (Kabala Haridusseltsi esimees), A. Mikiver (Loksa Haridusseltsi esimees), A. Veltbach (Vaimastvere Rahvamrtkg. s. esim.), prof. Jaan Tõnisson, H. Kukke („Uus Eesti“ peatoimetaja). Kandidaatideks jäid: A. Sibul (Tallinna Keskrmtkg. juh.), adv. A. Roopere, J. Depmann (Harjumaa Rahvaulikooli juh.) ja A. Kelder (L.-Mõisaküla Haridusseltsi esim.).

Nagu valimistest nähtub, valiti nõukogusse õige tubli arv maaseltside esindajaid. Valituist kuulusid 4 eelmisse nõukogusse, kuna 6 liiget on uued.

Juubeliaasta Virumaa Rahvaulikoolis.

1936. a. veebruari alul möödub 10 aastat Virumaa Rahvaulikooli tegevuse algusest. Nii võib kooli käesoleva aasta õppurkonda pidada juubelilennuks, kuna neil lasub eelolevate juubelipidustuste ettevalmistamine.

Käesoleval aastal õpib Virumaa Rahvaulikoolis Kundas 54 õpilast, kes on pärit erinevatest maakondadest. Rohkesti õpilasi on andnud Viru- ja Järvamaa, esitatud on aga ka kaugemad Lõuna-Eesti maakonnadki. Tänavu õpib Kundas isegi 2 välismaalast, nimelt Läti eestlane R. Raag ja taanlane C. Petersen.

Õpilastest on 14 juba osa võtnud seltsitegevuse juhtimisest oma kodukohas kas juhatus- või toimkondade liikmetena. Ainult naisõpilaste seas on 10, kes üldse pole seltsides tegutsenud, teised on olnud vähemalt aktiivsed liikmed. Paljud on kaasa töötanud õpiringides.

Kooli õppekavas on rohkesti küsimusi ka seltsitegevuse ja vabaharidustöö alalt, mille tõttu võib loota, et noored seltsitegelased kooli lõpetamise järele asuvad sihikindlalt vabaharidustööd korraldama.

E. Haridusliidu konsulentide loeng- ja konsulteerimisreisid 1934/35. tegevusaastal.

Peale vabaharidustöö-tegelaste kursuste, milliseid möödunud tegevusaastal korraldati kuues kohas (Kuresaares, Tartus, Viljandis, Rāpinas, Nuias ja Kosel — Harjumaal), liidu vabaharidustöö-konsulendid *Neeme Ruus* ja *Karl Laane* korraldasid oma järjekordseil ringreisudel loenguid *150 kohas*. Nende hulgas on võetud arvesse ka loengute pidamine vabaharidustöö küsimustist ja õpingilise töö korraldamisest — *Kõljala* põllutöökoolis Saaremaal, Tartu ja Tallinna *pedagoogiumes*, Õpetajatepäevil *Võrus*, *Haapsalus* ja *Tallinas*; samuti erinõupidamised linnades ja alevis noorsoo-organiseerimise ja vabaharidustöö küsimuste üle järgmisel kohtades: *Pärnus*, *Viljandis*, *Narva-Jõesuus* (N. Ruus); *Narvas* (Ev. Vender ja N. Ruus); *Võrus*, *Rakveres* ja *Suure-Jaanis* (K. Laane).

Eraldi üksikute maakondade järgi liidu vabaharidustöö-konsulendid korraldasid loenguid järgmiselt: *Harjumaal* — 24, *Saaremaal* — 22, *Viljandimaal* — 22, *Pärnumaal* — 20, *Järvamaal* — 14, *Tartumaal* — 14, *Võrumaal* — 9, *Valgamaal* — 6 ja *Läänemaal* — 3 kohas. Kogusummas on nimetatud loenguil olnud kuulajaid *16.135*; *keskmäne osavõtjate* arv ringreisude puhul maal korraldatud avalikest loenguõhtuist on olnud 130.

Tegelaste kursustist on võtnud osa 375 vabaharidustöö-tegelast, keda lähemalt tutvustati vabaharidustöö vormide ja tegelike küsimustega.

Peale selle on korraldatud möödunud tegevusaastal E. Haridusliidu korraldusel mitmesuguseid loenguid ja kõnesid teiste lektorite poolt, üldse 34 lektori poolt.

Oma ringreisidel liidu vabaharidustöö-

konsulendid tutvusid kohtadel vabaharidustöö tegelike oludega ja konsulteerisid 73 õpingi, kusjuures jälgisid tegelikku tööd töökoosolekuil 22 õpingis.

Kõne- ja konsulteerimisringreisidel ning komanderinguil olid liidu h-konsulendid tegevusaasta jooksul üldse 218 päeva ehk 47 8-tunnilist tööpäeva.

Käesoleval tegevusaastal on loenguringreidide korraldamine viibinud: 1) hiliste põllutööde tõttu maal, mistõttu on üldse vabaharidustöö algus maal jäänud harilikust hiljemaks, 2) Haridusliidu üldise hoogtöö tõttu, mis põhjusel on vastavate aluste ja juhtnõude väljatöötamine andnud rohkesti tegevust keskkohas. Järjekordsed loeng- ja konsulteerimisringreisid algavad siiski peatselt; erilist tähelepanu püütakse osutada L.-Eestile. Ka jätkatakse endiselt vabaharidustöö-tegelaste kursuste korraldamist neis maakeskkohades, kus vabaharidustöö organiseerimiseks suurem vajadus.

Haridusliidu tegelased RA-kõneleja-tena.

Raamatu-aasta puhul esinevad Eesti Haridusliidu konsulendid maa seltsides loengutega kirja ja raamatu arengust, selgitades oma ettekandeid rohkearvuliste valguspiltidega. Novembri lõpul ja detsembri algul kõnelesid *Karl Laane* ja *Neeme Ruus* Harjumaal, Viimsi ja Loxsa vahel arvates seltsides, kuna hiljem nad sõidavad Lõuna-Eestisse.

Eesti Haridusliidu teateid.

Raamatukogud ja raamatuaasta.

Raamatu-aasta puhul taotletakse ka raamatukogude olukorra parandamist ja lugejate arvu suurendamist. Et suurem osa raamatukogusid asuvad haridusliikude seltside juures, siis on Eesti Haridusliit välja töötanud vastava kava, mille kohaselt tuleks tegutseda hakata neil, kes soovivad näha raamatukogude olukorra parandamist.

Haridusliidu seltsid hoogtööle.

Eesti Haridusliit on välja töötanud üksik-asjalikud tööjuhatused haridusliikude seltside töö korraldamiseks. Soovitakse rakendada kõik

seltsid ja ühingud hoogtöö korras järjekindlale rahvaharidustööle. Seltsidele, kes neid ülesandeid on hästi täitnud, antakse ka auhindu.

Kõigile õpingide juhatajatele raamatuid.

Tänuks õpingi töö korraldamise ja juhatamise eest annetas Eesti Haridusliit igale õpingijuhatajale, kes oma ringi tegevuse kohta saatnud vastava ülevaate, ühe oma kirjastusel ilmunud raamatuist, nimelt kas *Neeme Ruus*'i „*Haridusolud Taanis*“ või *H. Vuolijoe* „*Koidula*“. Üldse said raamatuid 200 õpingijuhatajat.

Jõulu üllatus.

Paul Rummo.

Jõulumäng 3 pildis.

Tegelasi: õpetaja, algkooli noorema klassi õpilasi, kooliteenija, metsavaht, ühe lapse vanemad, tuuleit, lumelill, päkapikkude päälük, jõuluvanade koja juhatuse liikmed, tuulepoisse, lumehelbeid, päkapikke jne.

Dekoratsioonid: 1) klassituba, 2) lagendik metsas, 3) kehv tuba.

Kõikjal valitseb jõulueelne meeleolu, valdab ka jõuluvahetajale vabanevaid õpilasi, tehes neid rahutuiks ja hardaiks ootusist, lootusist. Jõuluvana kingirohke külaskäik pole enam kuigi kaugel. — Kuid mitte kõik õpilased ei saa ühtlaselt jagada seda rõõmu ärevust — kelle kodus lamab raskelt haigeid, valitseb lihtsamagi toidu puudus — nende meeleolu on üsna kurb, ahastav. Kuid kaasõpilased ja jõuluöö salapärased jõud valmistavad ka kurbadele troosti ja lohutust, — toovad üllatusi, mis muudavad kõikide meeleolu helgeks, päikesepaistelisteks.

Tõsiolu ja unelmad, mis näidendi usutavalt läbistavad, teevad viimase nii lastele kui vanematele südamlilikult armsaks, pakkudes ilusaima jõuluõhtu. Sobiv ettekandeks nii koolides kui ka teatris.

Metsaküla jõuluvana.

Arn. Tulik.

Lastenäidend 2 vaat.

Tegelasi: 1 m., 3 n., 4 p., 2 t.

Dekoratsioonid: suitsuonni eestuba.

Käesolev näidend viib meid Metsaküla vaiksesse jõuluõhtu õhkkonda, kus igal omad väikesed rõõmud ja mured, omad ootused ja lootused; kus lapsi on nii häid kui üleannetuid, nagu kõikjal; kus jõuluvana samuti kui mujalgi maailmas, on mures, kuidas luua lepitavat rõõmsat jõulumeeleolu, muuta ka üleannetuid headeks lasteks, tuua rahu, õnne.

See lühike ja kergesti lavastatav jõulunäidend on sobiv nii lasteetenduseks teatris kui ka koolis.

Friedebert Tuglas: *Kriitika III.* Noor-Eesti Kirjastus 1935. 262 lehekülge. Hind 3 krooni. Kaas J. Vahtralt.

Noor-Eesti Kirjastus kavatses lähema paari aasta jooksul Fr. Tuglase lühemad kriitilised esseed, artiklid ja arvustused ühises kogus välja anda. Seeria tuleks 8-andeline, kokku umbes 2000 lehekülge. Siin tuleksid avaldamisele nii eriraamatuna ilmunud, kuid nüüd lõppenud, kuid ka ajakirjanduses

laialipillatud või seal avaldamatudki tööd. Kõik sisuliselt ja keeleliselt ümbertöötatud kujul.

Praegu ilmunud Kriitika III on järjekorras kolmas raamat selles seerias ja sisaldab peale pikema esseee Eduard Vilde ja Ernst Petersoni üle veet ükssikasjalikud ülevaated A. H. Tammsaare, Mait Metsanurga, Karl Rumori ja Jaan Lintropi varasemast toodangust.

K. Mikhkla, O. Parlo, R. Viidalepp. Kirjanduslooline valimik I. Teine täiendatud trükk Lugemik keskkooli I ja algkooli V klassile. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1935. a. Hind 2 krooni.

A. H. Tammsaare: *Ma armastasin sakslast.* Romaan. „Noor-Eesti“ Kirjastus, Tartus 1935. a. Hind Kr. 450. Kaas Jaan Vahtralt.

Selles uues romaanis pöördub autor lugeja poole, nagu oleks ta juhuslikult omandanud ühe järelt kaduma läinud noormehe käsikirjapäevaraamatu, mida käsikirjaomanik on palunud avaldada.

Nagu lai rikas jõgi, mille keerlevad ja tunglevad veed loodusseaduste tõttu lähevad neile määratud teed ja keegi ei suuda neid muuta, nii voolab Tammsaare uues psühholoogilises romaanis ot-siva ja kääriava ajavaimu foonil meisterliku sisseelamisega joonistatud sügav, üldinimlik armastus-lugu talutarest võrsunud eesti korporandi ja vaesestunud endise mõisniku lapselapse vahel selle algusest lõpuni.

Kombinatsioonikindlamalt ja tihedamalt kui kui kunagi varem avardub pilt ajast, mil hävines lootus hariduse abil jõuda lähedale elule, ja inimestest, kelle süda, vaatamata kujunemisaja mitmesihilistele risttultele, jääb ikkagi tavaliseks, armastust janunevaks inimese südameks. Eriti ilu teosele aga annavad aforistlikult läbi romaani poetatud mõtted, mis teevad selle tõeliseks meistritöök.

Prof. dr. Eino Kaila: *Mis on Vaim? Vaimse isiksuse kujunemine ja ühiskond.* Elav Teadus nr. 46, 112 lk., 2 joonisega. Hind 1 kroon, El. Teadus tellijatele 75 s.

Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Vaevalt üldse on olnud mõisteid, mille üle on nii palju vaieldud ja mille väärtarvitamise läbi on tekkinud nii palju segadusi kui „vaim“. Mis tähendab ta õieti praeguse teaduse arvates? Kudas ja kuidas algab inimeses vaimne elu, mis teda eraldab loomast? Missugused on meie elu põhitungid, kas ainult võimutah? Millised on „vaimu“ suhted bioloogiliste tungidega ja ühiskonnaga? Kuidas suhtuda n. n. individuaalpsühholoogiale ja psühhoanalüüsile? Milles seisab isiksuse vaimse energia alus ja kuidas seda suurendada ning süvendada?

Need on igale isikule äärmiselt tähtsad küsimused, mida siin käsitletakse niisama huvitava kujul, nagu sama autori varemilmunud töös „Mis on hing?“

Aino Kallas: Mare ja ta poeg. 3-vaatusline näidend. 92 lk., hine 1 kr. 95 s. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Richard Roht: Tsaari ohvitser. Mälestusi. Kaas E. Järv'elt. Noor-Eesti Kirjastus, Tartus. Hind 3 kr. 75 s.

R. Ottenson: Piimandusaritmeetika. Piima-tööstuse kontrollkäsiraamat. Noor-Eesti Kirjastus, Tartus, 1935. a. Hind brošeeritult 2 kr. ja köites 2 kr. 20 s.

Ed. Ahas: Käekirja kool. II vihk. Suur-tähed ja kokkukirjutamine. Noor-Eesti Kirjastus, Tartus. Hind 15 senti.

Dr. med. H. Madisson. Pärvus ja kasvatus. E. Karskusliidu koduvasvatustoimk. kirjastus Tartus, 1935. 24 lk. Hind 10 senti.

E. Saal. Kuidas seltskonnas hästi käituda? Mõningaid juhiseid noortele. E. Karskusliidu kodu-kasvatustoimkonna kirjastus Tartus 1935. 16 lk. Hind 10 senti.

Noor Kүүros ja teisi jutustusi. Eesti karskusliidu koduvasvatustoimk. väljaanne Tartus 1935. Hind 10 senti.

O. Parlo. Kalevala. Soome kangelasepöise ümberjutustus, valitud näited ja analüüs. Keskkooli III ja IV klassile. Värsitõlkeid soome keelest A. Annilt. Noor-Eesti Kirjastus. 1935. H. 1. kroon.

J. Aavik, K. Mikhkla, O. Parlo, L. Põdras. Rahvaluule ja „Kalevala“. Keskkoolidele. Lisaks

kunstimüürikat. Noor-Eesti Kirjastus Tartus, 1935. Hind 2 krooni 50 senti.

Karl Mikhkla: Eesti kirjanduse ülevaade I. Tööraamat gümnaasiumi III klassile. Teine täien-datud trükk. Noor-Eesti kirjastus, Tartus. 1935. a. Hind 2 krooni 50 senti.

K. Mikhkla: Eesti kirjanduse ülevaade III, 1. vihk. Tööraamat gümnaasiumi viimasele klas-sile. Statistika osa Bernhart Sööt. Noor-Eesti kir-jastus Tartus. 1935. Hind 2 krooni.

F. Dreverk: Jeanne D'Arc. Prantsusmaa rahvuskangelane. 149 lk. Hind 1 kr. 50 senti. Suurmeeste elulood 27. Eesti Kirjanduse Selts, Tartu, 1935.

Ed. Ahas. Käekirja kool. Eelharjutused ja väiketähed. Hind 15 senti. Noor-Eesti kirjastus. Tartus. 1935.

Eesti Tervishoiu Muuseumi töö ülevaade ilmus.

Neil päevil ilmus trükist Eesti Tervishoiu Muuseumi 10 a. tegevuse ülevaatenäide brošüür „Eesti Tervishoiu Muuseum 1924—1935“. Brošüür käsitleb Muuseumi tekkimist, arenemist ja praegust seisukorda. Seal on toodud ka muuseumi nimestik. Töö on varustatud rikkalikult piltidega ja sisaldab lõpul ingliskeelse kokkuvõtte. Brošüür saadetakse kõikidesse riikidesse, kellega Muuseumil on kirja- ja väljaannete vahetus. Samuti saadetakse brošüür kätte kõikidele lektoritele ja tegelastele, kes muuseumile tema töös kaasa aidanud.

AJAKIRI

„ARENG“

ilmub vabaharidustöö ja kultuurilise arengu huvides.

Seepärast kuulub vabaharidustöö ja kultuursõprade ülesannete hulka tellida ja levitada

„ARENGUT“

Toimetuse juhataja: J. Rummo (peatoimetaja), A. Sibul, A. Särev, E. Vender (vastutav toimetaja).
Väljaandja: Eesti Haridusliit. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Uus tänav nr. 2

Eesti Haridusliidu valguspiltide laenukogu.

Laenutamise tingimused.

1. Pildid antakse välja ühekordseks tarvitamiseks kuni 10 päevani.

2. Piltide tarvitamise eest tuleb maksta Haridusliidu liikmeil ja koolidel 1 sent iga pildi eest.

3. Piltide tarvitamise eest tuleb maksta teistel 3 senti iga pildi eest.

4. Piltide saatmise kulud postiga või pagasiga kannab piltide tarvitaja.

5. Iga katkiläinud hariliku pildi eest tuleb tasuda liidule 65 senti.

6. Iga katkiläinud värvilise pildi eest tuleb tasuda 1 kroon 30 senti.

Valguspildi-seeriade nimed.

Vastavalt valguspildiseeriata on kaasas ka piltide loetelu ja sisuseletus.

I. Haridus ja vaimne kultuur.

1. Eesti kirjandus	100	pilti
2. Eesti kunst	100	"
3. Rahvaharidus Eestis	24	"
4. Rahvaülikoolid Taanis	30	"
5. Virumaa rahvaülikool	17	"
6. Kreutzwald, Jansson, Koidula	30	"

II. Ajalugu.

7. Eesti ajalugu	203	"
8. Vana aeg (üldajalugu)	102	"
9. Keskaeg	57	"
10. Uus-aeg (üldajalugu)	73	"
11. Eesti Vabadussõda	135	"
12. Maailmasõda (Pilte Türgi frondilt)	50	"
13. Kirja ja raamatu ajalugu	100	"

III. Maateadus.

14. Eestimaa	150	"
15. Soome	100	"

16. Euroopa	220	pilti
17. Välismaailmajaod	200	"
18. Kesköö-päikese maal	24	"
19. Võitlus põhjanaba pärast	24	"
20. Vana piramiidide isamaa	24	"
21. London	12	"
22. Tirol	24	"
23. Ülem-Baier	24	"
24. Berliin ja selle ümbrus	21	"
25. Moodne Berliin	24	"
26. Dresden ja Saksi Šveits	24	"
27. Hansa-linnad	21	"
28. Thüringen	22	"
29. Konstantinopol ja Bos- porus	24	"
30. Pühamaa (Palestiina)	19	"
31. Itaalia	29	"
32. Rooma kirikud	24	"
33. Kopenhagen ja Taani kuningate lossid	24	"
34. Lõuna-Saksamaa	24	"
35. Balkan	24	"
36. Ülem-Austria	24	"

IV. Loodusteadus.

37. Loodusteadus valgus- piltides	155	"
38. Bioloogia	165	"

V. Tööstus-kaubandus.

39. Põlevkivi ja selle kasuta- mine	12	"
40. Turvas ja selle kasutamine	12	"
41. Eesti tööstus	10	"

VI. Mitmesugust.

42. Lastetembud	12	"
43. Noorkotkad	75	"
44. Segasisuline seeria Eestist	29+55	"
45. Eesti Haridusliit	20	"

E. Haridusliidu ajakiri

A R E N G

ilmub tuleval (1936.) aastal
iga kuu 20. päeval
(välja arvatud suvekuud).

ARENG toob oma veergudel juhtkirju, kirjutisi, ülevaateid ja kroonikat kultuuri ja vabaharidustöö mitmekesistelt aladelt.

ARENG on kõigi kultuuri- ja vabaharidustöö-tegelaste omavahe- liseks sidemepidajaks ja ustavaks kaastööliseks.

ARENG pühendab oma veergudel erilist tähelepanu enesearen- dustöö mitmekesistele vormidele ja nende väljaarendam- misele.

ARENG on parimaks sõbraks ja nõuandjaks õpiringidele, maa- teatri tegelasile ja raamatukogudele.

ARENGU kaastööliseks on hulk tuntud teadusmehi, hariduse- ja selts- konnategelasi.

Arengu tellimishind aastas 2 kr., poolaastas 1 kr. (poolaasta viisi tellimine on või- malik 1. I— 30. VI ja 1. VII — 31. XII). Tellida saab igast postiasutusest.

TOIMETUS: J. Rummo (peatoimetaja), A. Sibul, A. Särev ja E. Vender (vastutav toimetaja).

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Uus 2—2, tel. 452-02.

ILMUSID:

Mis on elu?

Elav Teadus nr. 44

Bioloogia põhiküsimusi. V. Lao, redigeerinud eradots. dr. med. M. Tiitso. 112 lk., 26 joonist. Hind 1 kr., «Elav Teaduse» aastatellijaile 75 s.

Kõigi muude suurte probleemide põhjast kerkib ikka jälle üles küsimus elu enda saladuslikust olemusest, ta algusest ja sihtidest. Muidugi ei lahendata neid igavesi küsimusi ka siinses teoses, kuid sellest tähtsamast ja huvitavamast, **mida me kindlasti teame elu lugematuist esinemisvormidest ja neis valitsevaist üldistest eluseadustest.** Alates kõige elu alusest, üksikrakukesest, selle toitumisest, kasvust ning signimisest ja lõpetades määratute eluhiiglastega nii taimede kui loomade riigis, see väike kuid väga tihe raamat otse kubiseb igasugu huvitavaist andmeist ja elavaist kujutustest. See on mitte ainult tarvilik vaid ka põnev teos igapähele, kes oma elu, ümbruse ja looduse suhtes tahab käia lahtisi silmi.

Maaailma usundid

Elav Teadus nr. 45

Peajooni võrdlevast usunditeadusest. Kirjutanud prof. Ed. Tennmann. 112 lk., 12 pilti. Hind 1 kr.

Kõigil aegadel ja kõigil rahvail on usund püüdnud olla elu mõtte ja elu sügavaimate tõdede kehatuseks ning ühtlasi mõjurikkaimaks elu juhtjaks. Maaailma usundite ajalugu on seega kogu maailma mitmesuguste rahvaste ja kultuuride **hinge ajalugu**, mida võib jälgida põnevusega nagu mitmetuhande aastaste inimigatsuste — ja eksituste — määratut poemi. Nüüd ilmub Tartu Ülikooli võrdleva usuteaduse professori sulest esmakordselt eesti keeles ülevaade selle kireva, kujurikka ja ometi oluliselt võrdlemisi ühtlase ja ühesihilise »jumalate ajaloo« kõige huvitavamaist ja mõtterikkamaist osadest: alate preanimistlikust »elava laiba usust«, haldjatest ja nõidusest üle Hiina ja Jaapani, India, Babüloonia, Egiptuse ja Pärsia jumalariikide jõume vana kreeka ja rooma sügavluuuelise mütolooigiani, germani ja islandi usundeni ning lõppeks jудаistlik-kristliku usuõpetuse filosoofiliste ning eetiliste arengutippudeni. See on raamat kõigile, kel on südant ja huvi elu ning inimsoo igaveste küsimuste vastu.

Jeanne d' Arc

Suurmeeste Elulood nr. 27

Prantsusmaa rahvuskangelane. 152 lk., 6 pildi 1 kaardi ja Orlean'i linna plaaniga. Hind 1 kr. 50 s., «Suurmeeste Eluloode» aastatellijaile 1 kr. 25 s.

Jeanne D'Arc on ainulaadne kuju kogu maailma ajaloos: küllast lammaste juurest tuli ta oma sisemise hääle juhatusel riigiasjade juurde, otsustas kahe suure rahva — prantslaste ja inglaste — vahelise pika võitluse, Saja-aastase sõja, ja teostas suured sündmused, mida ta ette kuulutanud. See on imeväärne isik ja praegusele inimesele on imeväärne too ajastu, millal ta elas: keskaeg õhkub neilt lehekülgedelt kummalisena ja jubedana. On kõige muuga kokkukõlas Jeanne'i saatuse lahendus: erandinimesena lõpetab ta omad elupäevad tuleriidal. Eluloo on kirjutanud Reed Morn (P. Dreverck).

Eesti Kirjanduse Selts Tartus

Telef. 6-01. Posti jooksev arve 20-36.

A.-S. „ROTERMANN'I TEHASED”

end. CHR. ROTERMANN

Asutatud 1829. aastal

JAHUVESKID * LEIVATÖÖSTUS * VÕIEKSPORT

ESINDUSED:

»OPEL« AUTOD * »KRUPP« AUTOD

»CONTINENTAL« KUMMID

JUHATUS: TALLINNAS

OSAKONNAD:

TARTUS * VILJANDIS * NARVAS

„Mareti” tellimiste vastuvõtmine
1936. aasta peale on avatud.

Palju väärtuslikke preemiaid aastatellijatele.

»Maret« ilmub suurendatud kujul **mustri- ja lõikelehega.**

»Maret« ühes mustri- ja lõikelehega on odavaim, mitmekesiseim ja huvitavaim naiste ja kodude kuukiri.

Suur poolehoid, mille »Maret« aastaga on saavutanud, võimaldab meil pakkuda oma laialdasele lugejaskonnale järjest olulisi uuendusi.

Põhimõtte juures, pakkuda madalama hinna juures parimat, on »Maret« kujunenud suurima levikuga naiste ja kodude kuukirjaks. Ei leidu pea ühtki perekonda, kus »Maret« poleks oodatud sõbraks, nõuandjaks ning meelepäraseks ajaviiteks.

Ka uuel aasal tahame oma lugejaid üllatada mõnegi uuendusega, mis Eesti ajakirjan-duses esmakordne.

»Maret« pakub oma lugejaile soodustusi ja kaasabi igal alal.

Tellimised preemiate saamise võimalustega.

Tellijate vahel, kes tellivad »Mareti« hiljemalt 1. jaanuariks 1936. a. peale hinnaga Kr. 3.50 kas postkontorite või talituse kaudu, ja-game rea väärtuslikke preemiaid, kogusummas kaugelt üle 100.000 sendi väärtuses.

Preemiate nimestik ilmus ajalehtedes ja »Maret« № 11 ja 12 kuulutustena.

Preemiate jagamine aastatellijate vahel sünnib 15. jaanuaril 1936. a. ja kuulutatakse välja »Maret« № 1 jaanuari numbris.

Seepärast rutake »Mareti« tellimisega 1936. aasta peale.

Tellimist võtavad vastu kõik postiasutised. Samuti võib tellimise hind sisse maksta meie posti jooksvale arvele № 2201. Maal võtavad tellimisi vastu kõik »Mareti« üksiknumbrite müüjad.

Tallinna Linna Pandimaja kaupl.

**Parim uute ja pruugitud
esemete ostukoht kõigile.**

**Rikkalik valik, korralik kaup,
soodsad hinnad.**

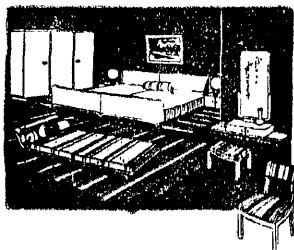
Narva mnt. 18, tel. 306-84:

*moodne mööbel: riide- ja puhvetikapid,
söögi- ja kirjutuslauad, sohvad, toolid,
voodid, peeglid, pildid ja pildiraamid
jne.; õmblus- ja kirjutusmasinad, jalg-
rattad, grammoфонid, seinakellad j. n. e.*

Maneeshi 4, tel. 301-23:

*valmisrõivaid: ülikonna, sügise- ja
talvepalituid, kasukad, jopid, talimütsid,
karusnahad ja -kraed jne.: kuld- ja hõbe-
asjad, tasku- ja käekellad, laskeriisid jne*

**Laialdane ärisõprade ringkond
üle maa.**

Maitsekas kodusisustus

on kodukultuuri alus!

Seda võimaldab Teile
soodsail maksutingimustel

Mööblitehas A-s.

Massoprodukt

Tallinn, S. Tartu 73, tel. 308-96

Külastage meie ladu!

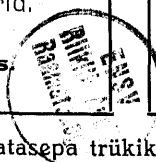
Ü. K. Eesti Rahvapank

Tallinn, S. Karja 19
Telefon 425-55

Toimetab kõiki
pangaoperatsioone
nii liikmetega kui ka võõrastega.

Ostas ja müüb
välisraha ja igasuguseid kind-
laprotsendilisi väärtpaberid.

Juhatus

SAKU

ÖLLETEHASE A.-S.

Õ L U
JA
MÕDU

PEALADU:

Tallinnas, S. Kloostri 10-12.
Kõnetraat: 437-36, 437-38.